



Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 20. ÚNORA 1947

CENA Kčs 3.50

Soudce, agitátor a anonym

EDVARD VALENTA

K hodnocení domácího odboje

BOHUMIL ČERNÝ

Historie se opakuje

Dr JAN HERBEN

O občanské výchově a některých školních záležitostech

R. RELICH

»... o čest studentů i university!«

OTTO GRÁF

Návrh řeči pro experta v ústavním výboru

Z domácí kuchyně ÚRO — Quod erat demonstrandum... — Sekretariáty a 17.000 Stranictví — Rozhovor s dítětem ze smíšeného manželství — Logika nahého v trní Sovětský vzor — Každodenníček našich ministrů — Zloděj je zloděj — SČM — SČM s druhé strany — Boj o čtyři miliardy — Rozhlas

 *Jak mi podávat vitamíny?*
LÉKAŘ PORADÍ!

Ze Slaného sladké!
LUKA
TOVÁRNA VE SLANÉM
Desserty - čokoláda - cukroví a jiné

ZIMNÍ STŘEDISKA SLOVENSKA
Vás zvou



| | 7 dní | |
|--------------------------------|----------------|----------------|
| | 1 osoba Kčs | 2 osoby Kčs |
| VYSOKÉ TATRY | | |
| STRBSKÉ PLESO | | |
| Hotel Hvězdoslav | 1.645.— | 2.947.— |
| Hotel Kriváň | 1.470.— | 2.716.— |
| Pension Solisko | 1.450.— | 2.870.— |
| Hotel Móry | 1.435.— | 2.828.— |
| TATRANSKÁ POLIANKA | | |
| Sanatorium Dr. Guhra | 1.645.— | 2.947.— |
| Pension Tatranský domov | 1.250.— | 2.534.— |
| NOVÝ SMOKOVEC | | |
| Vila Dr. Szontagh | 1.680.— | 3.220.— |
| STARÝ SMOKOVEC | | |
| Grandhotel | 1.650.— | 2.920.— |
| Tatra Sanatorium | — | 2.550.— |
| Hotel Kamzík | 1.050.— | 2.100.— |
| TATRANSKÁ LOMNICA | | |
| Grandhotel Praha | 1.652.— | 2.919.— |
| Hotel Lomnica | 1.480.— | 2.541.— |
| Hotel Enclan — 1760 m | 1.650.— | 2.920.— |
| Pension Javorina | 1.470.— | 2.800.— |
| Pension Hubertus | 1.540.— | 2.940.— |
| CHATY KSTL VYSOKÉ TATRY | | |
| Popradské Pleso | 945.— | 1.890.— |
| Slezký dom | 980.— | 1.960.— |
| Skalnaté Pleso | 980.— | 1.960.— |
| Zelené Pleso | 980.— | 1.960.— |
| Kežmarská chata | 1.015.— | 2.030.— |
| NÍZKE TATRY | | |
| Hotel Donovaly | 1.470.— | 2.520.— |
| Chata Čertovica | 1.120.— | 2.100.— |
| Vrbické Pleso | 875.— | — |
| Pension Löffler | 880.— | 1.932.— |
| MALÁ FATRA | | |
| Chata pod Chlebom | 895.— | 1.610.— |
| Chata v Istvanovej | 700.— | 1.400.— |
| KÚPELE LUBOCHNA | | |
| Hotel Palace, telef. 32995 | 1.100.— | 2.100.— |
| KÚPELE LÚČKY | 1.120.— | 2.240.— |
| KÚPELE SMERDŽONKA | 1.050.— | 1.960.— |
| VYSNÉ RUZBACHY | 1.280.— | 2.245.— |

V ceně je zahrnuto stravování, ubytování včetně všech poplatků.

Informace podávají správy podniků a
Informační kancelář SLOVAKOTOUR, Praha II,
Jindřišská, hotel Palace.

Calanda nové švýcarské psací stroje



Representace pro Československo
ANTONÍN JANKU,
Praha II, palác Fénix, tel. 356-13

dodává E. FORMAN, v národ. správě,
PRAHA II, Žitná 16. Telefon 253-90.

 Waldo Frank
**Smrt a zrození
Davida Markanda**

Vynikající americký román lidského přerodu, jehož síla spočívá v odvaze a pravdě. DAVID MARKAND se vzdává výnosného vysokého úřadu a hledá smysl života. Opustí i rodinu a putuje americkými městy, venkovem, stěpí. A kolik poznává žen a každá se zapíše do jeho života. Stíhá povolání, je postupně číšníkem, dělníkem, učitelem, tulákem, a nakonec nalézá, co hledal.

U knihkupeců za 147 Kčs, váz. 187 Kčs. **Mladá fronta**

UNIVERSUM

NE ZAPOMÍNEJME,
KOLIK NÁMAHY A UTRPENÍ
STÁLO OSVOBOZENÍ SVĚTA
OD NACISTICKÉHO NÁSILÍ

VÁLKA V POUŠTI

Zprávy britských válečných zpravodajů

Jména Bardia, Sollum, Tobruk, Derna, Bengasi, El Alamein, Sidi Barani, El Aggaqir, Bizerta, Tunis ožívají na těchto stránkách, psaných přímými účastníky bojů, ve kterých se rozhodovalo o osudu světa i nás. Kniha, kterou přečtete jedním dechem.

28 stran obraz, příloh a 7 map na křídě
Stran 246, cena brož. výtisku Kčs 110.—

U VŠECH KNÍHKUPCŮ

Nakladatelství UNIVERSUM
PRAHA II, VÁCLAVSKÁ ULICE ČÍSLO 12

UNIVERSUM

OBSAH DNEŠKA Č. 47: FERDINAND PEROUTKA: Kde je vlk? — MICHAL MAREŠ: Zvěst z Pankráce. — BOHUMIL BÍLEK: Sněmovna proti Durišovi. — VÁCLAV RABAS: Umělcé, slev. — EDVARD CENEK: Udávejme tón Evropě. — Když dopadla atomová puma. — Chudobinec — Nastupujeme politicky dobře do dvouletky? — O svazech trochu jinak. — Hlava státu mluvila i ke stranám. — Okolo divadla. — Ládrovost protilidová. — Válku frází. — Jak kdo... — Boj o čtyři miliardy. — SCM. — Morzakor 1946.

VYDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 890-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na pět let Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivé čísla Kčs 8.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Valenta. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 38.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

Soudce, agitátor a anonym

Soudce, řídící v poslední době proces, který, byv malým, stal se velikým, a byv níže pavlačovým, stal se výsostně politickým, dostal mnoho dopisů, v nichž byla obdivována a oceňována jeho statečnost, která ho nutila nevybočit z dráhy počestného vážení zjištěných fakt, byť byl na něho činěn nátlak ze sebemocnějších míst nesoudcovských. Je to uznání potěšující, ač je zároveň žalostné, že může být někdo oslavován pro pouhé plnění povinností. Zároveň však dostal též soudce od čtenářů jedné části českého tisku několik dopisů, vesměs anonymních, z nichž vyjímáme aspoň tento:

»Agrami hitlerovsko zracovskí pse takle chceš nádale nás klamat v naši nové republice to mužeš dělat jen tehdy chceš s tvou prašivou rodinou jako pes chcipnout ostatně co se budem zlobyt ono stačí jen to že mate na svědomy pro Puštění tolika zracu kolaborantu a vrahu u mě je řekadlo kdo pomaha kolaborantu tak zaslouží Provas, a takový jako předseda zaslouží Pověsyť i ze svou smradlavou rodinou za tuto drzou činnost to ti řeknu otevřene připravuješ nam druhej mnichov a zapominaš, že lid je davno rozbouřenej a chce se bit a dělat mezi nama takovejma hyjenama jáko seš ty pořádek.

Před půl rokem byl po rozsudku nad protektorátní vládou odražen nápor ulice proti přijatým zákonům tohoto státu, po pravdě ovšem nápor několika agitátorů, kteří vyhnali do ulic zástupy dobrých, leč nevědomých lidí, ale zároveň i zástupy anonymů, nemajících namnoze rovněž o podstatě a průběhu pře potuchy. Tehdy bylo konečně také dovoleno promluvit do rozhlasu i ministru spravedlnosti, aby byl o justici slyšen výjimečně nejen hlas ulice, ale též hlas justice. Radovali jsme se tenkrát, jak osudného nebezpečí jsme byli uchráněni.

Tato radost netrvala bohužel dlouho; v malém anonymovi pevně kotvil pud důležitosti, věčná touha malého mluvit do věcí velkých, touha neodborného a nezsvěceného předstírat odbornost a zasvěcenost. To už je v nás lidech, dlouho příšlapnutých a dlouho bezbranných, a nepatříme na to příliš škarohlídky jako na neřest, nýbrž spíše okem lékařovým, skloněným nad člověkem, který se sbírá z přetěžké dlouhé choroby. To bývalo vždy a bude, dokud bude částí národa odpírání vzdělání, kultura rozumu i srdce. Proto se také zajisté moudrý soudce, dočet dopis anonymův, jenom smutně pousmál, nečině z toho dalších závěrů a nežádaje bezpečnostní asistenci pro cestu z Pankráce domů, věda, že agitátoři jenom diktují, stojíce v pozadí, anonymní dopisy, v nichž je znalost dobrého českého jazyka neomylně úměrná znalosti dobrého českého ducha.

Za mnohem nebezpečnější než cestu z kanceláře domů považuje však dnešní český soudce cestu z této kanceláře k předsednickému křeslu v jednacím síni. Neboť se poměry vyvinuly tak, že tato síň může mít na osud národa vliv mnohem větší než síň, kde se scházejí členové ústavodárného Národního shromáždění. Neznáme dosud období tohoto stavu v historii českého národa. Je pravda, velmi malý časový úsek nás už dělí od půlnoci 4. května, kdy budou — doufejme — proslovena poslední slova posledního rozsudku nad činy z chmurných dob protektorátních; ale je-li vytrvale agitátor olupován o spánek vinou nudného klidu a míru, byť v dvouletce tak potřebného, mohou být naděje anonymů do té doby ještě stokrát ukojeny.

Co trápí českého soudce, pracujícího ve stínu agitátorů?

Především ovšem přemíra práce. My, kteří jsme byli za války v protektorátní kleci, byli jsme hrdí na to, jak málo zrádců a kolaborantů vidíme kolem sebe v tom pekle, kde tě často jenom štěstí nebo nevýznamnost uchránila. Však hle, dověděli jsme se po revoluci, že jsme vlastně nekolaborantštějším národem světa, který dokonce tyto vředy, vřidky i škrábance dávno zjizvené nebo vůbec neexistující chlubně nastrkuje celému světu jako malomocný žebřák. Za těchto okolností zjistili čeští soudcové, že není v lidských silách probádat do loňského ba ani do letošního 5. května toto moře vin, skutečných nebo domnělých, leda bys to dělal jako nacisté, to jest ve formě pětiminutového tria veřejného žalobce, předsedy a mistra popravčího. Nechtějíce volit tento způsob, musili nastoupit pouť mnohem nepohodlnější, totiž úmornou práci od rozbřesku do noci, s tím trudným vědomím, že se často blíží svému předsednickému křeslu jako špatně připravený školák ke katedře. Je známo, že valná část hlavních přelíčení je vlastně teprve vyšetřováním, že přčetná významná nebo i zcela rozhodující fakta se objevují teprve před krucifixem v jednacím síni, nikoli v kanceláři vyšetřujícího soudce. Vždyť i ministerstvo vnitra přihrcovalo se svými důkazy ne jednou dokonce po skončení průvodního řízení, takže logicky usuzováno není vyloučeno, že spousta důkazů pro i proti by mohla být snášena teprve po rozsudku. Proti tomu však vyšetřuje mnoho osob a mnoho institucí jednoho a téhož svědka několikrát, takže žasnoucí soudce, studující spisy, naráží tu často na výpověď, kterou již kdysi kdesi četl, a ubíraje se zpět k úpatí své papírové hory zjišťuje, že též svědek vypovídal třebaš třikrát, vždy však něco jiného, ať už vlivem času na paměť, nebo vinou vlivů jiných.

Tyto složky soudcovské činnosti se však v podstatě neliší od obtíží, které míval soudce v dřívějších dobách, kdykoliv mu byla svěřena pře složitější. Dnes však k tomu přistupují složky jiné, závažnější; víme o nich všichni, mnoho se už o nich psalo v posledních měsících a zvláště týdnech. Soudce cítí, že část veřejného mínění mu dává na ruku, jak má být rozsouzeno. Ví také, že leckterou práci dělá zhořle zbytečně, vidí nevinu obviněného hned předem, vidí však zároveň palec agitátorův a paleček demagogův, obrácený dolů děj se co děj, i pouští se dál do tohoto Sysifova díla, ukončeného posléze za nesmírného pobouření agitátorů a anonymů osvobozujícím rozsudkem, který byl soudci zřejmý již před půldruhým rokem. Úzkostně pročítá soudce noviny a zjišťuje, že třebaš jedna část tisku zásadně vypichuje tvrzení svědků průvodních, svědků obžalobního, není tam uvedeno jediné slovo. Zjišťuje, že též tisk hodnotí procesní materiál během přelíčení a vyhlašuje rozsudek dávno před přečtením první obžalobní věty, zjev v dějinách našeho soudnictví a novinářství dosud neslýchaný, nezákonný, ale nyní trpěný, ba agitátory doporučovaný s tím dodatkem, že lid rozumí spravedlnosti lépe než soudce z povolání. Ví tedy soudce, že ta část národa, která je odkázána pouze na onen tisk a které se ovšem nepřipomene, že rozsudek není dílem soudce z povolání, nýbrž především soudců z lidu, nutně musí hledět na konečný výsledek s nepřijemným úžasem, neboť vyústil zcela jinak, než jak čekal tento čtenář, jemuž byla pře podána úmyslně skresleně, okleštěná a zkomolená. Soudce se dočítá, že agitátor poslal

na Pankrác anonyma, aby se podíval, jak se tam soudí; ba že sem budou posláni partyzáni, kdyby soud nepovažoval přítomnost anonymů za dosti imponující. Soudce si je vědom toho, že usvědčí-li ze zločinu třebaš hokynáře, soustružníka, novináře nebo člena SNB, nevedl tím ve veřejnou hanbu před celým národem stav hokynářský, soustružnický, novinářský nebo esenbácký; dovídá se však ohromen, že místa mocnější, než jsou místa soudcovská, soudí opačně a že volají dav, aby zakročil. Soudcové poznávají dále, že jejich stav a jejich odborné vzdělání nestojí za groš, neboť vysoce postavený znalec hudby Bedřicha Smetany, který by se se zánětem slepého střeva sotva uchýlil ke kominíkovi nebo k malíři pokojů, domnívá se rozumět justici lépe než oni a vypravuje o tom v rozhlase, ačkoliv se tímto studiem nikdy v životě neobíral. Rovněž zjišťují soudcové, že i novinář, jehož právníckou legitimací je třebaš několik tříd obecné školy, ví a tedy i píše, že u některého obžalovaného vůbec nemohou existovat polehčující okolnosti, což je skutečnost, o níž se soudce za svého dlouhého studia i praxe nikdy nic nedověděl, věda naopak, že i nejtěžší nacistický zločinec může mít u nás polehčující okolnosti, třebaš faktické přiznání nebo mdlý rozum. Také známá zásada, soudce zavazující, že v pochybnostech je třeba rozhodnout ve prospěch obžalovaného, pojednou podle názoru agitátorů a tedy i anonymů neplatí, ačkoli soudce nikdy o této změně zákona nic nečetl, leda v novinách, které ho nepřímo poučují, že lépe je odsoudit deset nevinných, než osvobodit jednoho vinníka; tedy vše na ruby. K tomu všemu marně čeká soudce, že na jeho obranu vystoupí vzhledným slovem ministerstvo spravedlnosti.

Uvědomuje si však dále existenci nového paragrafu 115/46, podle něhož je beztrestné takové jednání, které (do 28. října 1945) směřovalo k spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů; že tedy mnozí z těch, kteří se podle lidského soukromého názoru dopustili těžkých zločinů, musí být podle jeho soudcovského názoru nevinni, neboť se za procesu nepodařilo rozlišit spravedlnost od nespravedlnosti, a že tedy mohou být ze šatlavy, kam je poslal, slavnostně vyvedeni agitátory a doprovázeni jásajícími zástupy anonymů, vyšedších do ulic od své dvouletkové práce a přesvědčených, že tyto oběti české justice dostaly zpět svou svobodu díky tomu, že spravedlnost ulice je mocnější než nespravedlnost justice. Soudce, věda dobře, že je vázán zákony, které si náš lid dal a které on, soudce, míní plnit, i když s nimi leckdy nesouhlasí, ví stejně dobře, že se těmito zákony necítí vázán leckterý politický nebo novinářský agitátor, nepovažující revoluci za skončenou a olupovaný proto o spánek. Pamětliv slov Zápatockého, že kdo dělá revoluci po revoluci, je protirevolucionář, a slov Gottwaldových o nutnosti klidu při dvouletce, zjišťuje, že se tu kuží jakési tajemné pikle proti těmto dvěma čelným představitelům komunistické strany, i je znepokojen ještě více, už se v našich politických sporech vůbec nevyzná a žije v nejistotě, nedopouští-li se svými rozsudky vlastně zločinu proti nějaké naznačované příští revoluci a nevymění-li někdy křeslo předsednické za lavici obžalovaných.

Český soudce však také ví — a to je nejhorší — že ani letošního 4. května, kdy bude hotov se svým protektorátním úvazkem, nekyne mu vysvobození. Po této veliké čistce protektorátní přijde totiž ještě čistka revoluční a porevoluční, neboť kromě agitátorů žije v této zemi ještě i dobrý český lid, jehož je nesmírná většina a který se této čistky bude dožadovat. To znamená dení běžné užívání paragrafu 115/46, to jest úmorné dokazování, zda obžalovaný, který do předložského 28.

října připravil někoho o život, o zdraví, o majetek nebo o čest, věděl, že tak nečiní pro vlast, nýbrž pro sebe. A už dnes ví soudce, že kdykoliv se mu nepodaří provést důkaz zlé vůle, a kdykoliv bude tedy musit vyhlásit osvobozující rozsudek, bude lidu řečeno, že muž opouštějící Pankrác, je mučedník, nikoli však, že přesto zůstal dále darebákem.

Ale hlavně ví český soudce, že kdysi stačil ve Francii jediný proces Dreyfusův, aby lomcoval celou zemí a aby vlády padaly jako shnilé ovoce. A že byl o tom napsán »Ostrov tučňáků« i jiná díla, která obnažovala francouzského občana v jeho vadách i přednostech, to jest, představovala tu francouzského člověka celého. I ptá se: Našel se český spisovatel, který sbírá otřesný materiál z této veliké epochy českého soudnictví, aby skrze ni představil světu člověka našeho, i našeho agitátora a anonyma, i dnešní dobu naši, celou, velikou nejenom svými přednostmi, ale i chybami, jimiž se budeme učit?

Edvard Valenta

poznámky

Návrh řeči pro experta v ústavním výboru

Chtěli byste slyšet, jak asi promluví odborný expert v ústavním výboru ÚNS, když se mu položí otázka a požádá se, aby svůj osobní politický názor neprojevoval? Otázka: Občanská práva a svobody v ústavě. Expert: Omezíme se zatím jen na práva občana proti státu. Nečí právo znamená vždy povinnost někoho jiného ve prospěch oprávněného. Právo může být buď negativní nebo pozitivní. Negativnímu právu občana odpovídá povinnost státu něco nedělati, pozitivnímu právu odpovídá povinnost něco dělat. V prvním případě se státu zakazují určité zákroky proti občanu, v druhém příkazují určité zákroky či opatření ve prospěch občana. Tam, kde se státu zakazuje ukládati občanu nějakou povinnost, mluvíme nejen o právu občana, nýbrž i o jeho svobodě. (Odtud: »práva a svobody občanské«.)

Jak je však možno zakázati něco státu, který je suverénní, t. j. zásadně všemocný? Je stát skutečně všemocný? Určitý státní orgán, na př. funkcionář SNB, národní výbor nebo jiný správní úřad či soud může proti občanova učiniti jen takové opatření, které je přípustné (příkazáno, »kryto«) zákonem. Jinak bychom nemohli pokládati opatření za vůli státu, nýbrž za soukromou vůli pana XY, člena SNB, atd. Tedy zákon je všemocný? Ano, ale jen potud, pokud mu něco nezakazuje ještě vyšší norma, totiž ústava. A ta tedy může zakázati státu různá jednání ve formě ústavních práv a svobod. Buď to zakazuje správnímu úřadu či orgánu, pravíc, že jen soud je může předsévztí (na př. »Nikdo nesmí býti zatčen než na písemný příkaz soudu«). Nebo je zakazuje i soudu a všem ostatním státním orgánům, tedy na př. i vládě a vyhraňuje pouze zákonu (na př. »Právo vystěhovati se do ciziny může být omezoováno jen zákonem«). Nebo je konečně zakazuje i zákonu (zákonodárci), vyslovujíc zákaz absolutně (na př. »Svoboda svědomí a vyznání je zaručena«). Zde by tedy jen ústavní zákon mohl zákaz omeziti nebo zrušiti. Ve všech těchto případech nemůže obyčejný zákon dáti správnímu úřadu zmocnění k výkonu, který ústava vyhradila zákonu a pod. Co ústava zakáže všem státním orgánům, co vyhradí zákonu a co soudci, to už je věci úvahy politické, o níž mi nepřislouší se vyjadřovati. Příklady naleznete mnoho ve všech ústavách novověkých, počínajíc americkou a francouzskou revolucí.

Chce-li však ústavodárce zajistiti občanova také určitá práva pozitivní, pak se ptáme, jaká opatření uloží státu ve prospěch občana. Tak má stát občanova zabezpečiti práci (t. j. pracovní příležitosti), odpočinek po práci, zaopatření pro případ neschopnosti pracovní, zdravotní péči, vzdělání, péči o matky a děti atd. Tyto ústavní předpisy navazují na tradiční občanská práva negativní a formulují se rovněž jako subjektivní práva občana; právo na práci, na odpočinek, na vzdělání atd. Je jasné, že na základě takového stručného ustanovení samotného nemůže se občan domáhati (žalobou, stížností a pod.) určitého prospěchu a že všechna tato pozitivní práva vyžadují podrobného provedení zákon-

ného. Neboť právě pozitivní příkaz je vždy složitější věc než zákaz. Jsou tedy všechna tato ustanovení v ústavě stanovemím úkolů a směrnice pro budoucího zákonodárce. Podstata věci zde už ani není v subjektivním právu občana, jako v hospodářském a sociálním řádu, který musí být zaveden, aby tato práva byla uskutečnitelná. Která jsou nebo mohou být tato pozitivní (sociální) práva v ústavě, to je záse věcí politické úvahy. Příklady naleznete v ústavách SSSR a v ústavách států, vytvořených podle jejich vzoru (na př. Jugoslavie). Neboť tak jako zmíněná negativní práva pramení v revoluci americké a francouzské, tak tato pozitivní mají svůj původ v revoluci ruské.

Je konečně ještě třetí druh práv občanských: jsou to práva procesní: všeobecnost a rovnost volebního práva, procesní rovnost stran, ať je odpůrcem občana kdokoliv — třeba sám stát — právo občana domáhat se náhrady za nezákonný výkon veřejné správy nebo soudnictví, právo občana domáhat se soudního přezkoumání správních aktů, domáhat se nápravy proti nečinnosti úřadů a soudů, atd.

Jak patrně dotkl jsem se v některých bodech také rovnosti občanů, která však jinak tvoří ústavní problematiku samostatnou.

Z. N.

Z domácí kuchyně ÚRO

Ladislav Pšeničný, tajemník potravinářské sekce ÚRO, napsal do oficiálního časopisu »Potravinář«, který je vydáván touto sekcí, článek. Nazval jej »Šmelinářik«. V úvodu říká, že jsou dva druhy šmelinářů. Se zbožím a — s duhem. Říká dále, jaká byla po revoluci chuť do práce. Šlo se pracovat:

»A co se stalo? Mnohým byl přístup uzavřen. Bylo jim řečeno: Jsi kolaborant, asociální... Nevinných se zmocňovalo zoufalství. Ptali se, proč? Ale nedostalo se jim odpovědi. Nanejšťe slyšeli nedoložené důvody, paušální obviňování. Tedy hledali jinde. Mnozí našli a byli vítáni. Hlavně v cizině, poněvadž byli odborníky. Ptáte se, co to má společného s tímto článkem? Nic jiného, než že ve stejné době s ostatními šmelináři se právě rodili noví šmelináři, kteří se chtěli dostat na nová místa. Proto označili překážející za asociální. Každý rozumný člověk by namítal: jak to, vždyť k tomu neměl ani předpokladů, aby někdo obvinil a neměl ani rozum, či potřebné zkušenosti na obsazení takového místa? Což na tom. Měl legitimaci, která ho opravňovala takto jednat. V jeho hlavě se vyvíhla představa, že provádí právě tím revoluci. A tak se stávalo, že z vrátného byl najednou ředitel, z dělníka úředník a z mladého muže odborník se značnými a dlouholetými zkušenostmi. Nebylo nikoho, kdo by měl právo a kompetenci se ho zeptati, kde nabyl značné a dlouholeté zkušenosti, když je mu teprve 20 až 24 let. A tito noví lidé se objevovali najednou všude. V dílnách, kancelářích, svazech, ministerstvech, v našem odborovém hnutí, prostě byli všude. Člověk se musel divit, co máme najednou odborníků. Jak se to stalo? Nejlepší z dobrých byli bohužel nacisty popraveni. Mnozí byli ještě mimo území republiky. Proto hrrr... a na jejich místa. Ze by tito lidé studovali a připravovali se po dobu okupace? Velká většina ne. Jak se tedy stali odborníky? Jednoduše. Viděli příležitost, v jejich hlavě vznikla představa, že jen oni jsou vyvoleni k tomu, aby obsadili vedoucí a odpovědné místo, a pak již postupovali podle toho. Vyplnili jednu členskou přihlášku. Vyplnili ji až po revoluci. To stačilo. Tím získali odborné vědomosti a navíc — třídní uvědomění. Nebylo nikoho, kdo by je odhalil a kdo by jim řekl, že je to jednání hrubě sobecké a že je to vlastně šmelina v novém rouchu. Zatím se jim to vyplatilo. Nevadí, že jsou povinováni za takto získanou odbornost platit měsíční příspěvky. Za to však berou plat odborníka. Plat, který neodpovídá jejich schopnostem a zkušenostem. Za málo chtějí hodně. Dávají si vědomě přepřáčet svůj rozum. A tato šmelina mohou provádět beztrápně. Nevadí, že tím okrádají stát. Vždyť mnozí právě proto dělali revoluci. Ty prvé — protektorátní šmelináře — zlikviduje SNB. Kdo však zlikviduje tyto druhé? Najde se někdo odvážný, kdo postihne i tuto šmelinu? Bylo by dobře pamatovat ve dvoletém plánu i na odstranění těchto »odborníků«. Jsme povinni vytrhnout ze zastrčených koutků ty zatrpklé odborníky, kteří nekřičí, kteří nemají ostré lokty a velké huby, ale odborné znalosti. A postavít je tam, kam patří — na jejich místa. Ten, kdo se toho úkolu ujme, položí základní kámen k provádění mravní dvoletky.«

Tento sensační článek — nikoliv obsahem — ale tím, že vyšel v časopise ÚRO, vzbudil pozornost. V plném znění byl

otříděn v »Sociálním demokratu« (list závodních politických organizací čs. sociální demokracie) s poznámkou, že by bylo škoda, kdyby měl zapadnouti bez povšimnutí. Dále byl ve výtahu přečten ve »Svobodném slově dělníků a zaměstnanců« (list závodních politických organizací národně socialistických). Tento časopis připojil glosu, »že žádný poctivý člověk u nás nepochybuje o tom, že by bylo záhodno, aby se někdo ujal takového úkolu. Ladislavu Pšeničnému patří zásluha, že na to veřejně ukázal. Všichni, kdo už četli nebo ještě budou číst jeho článek, s ním vše souhlasí.«

Jenže — Ladislav Pšeničný už nebudou psát do »Potravináře«; byl za svůj článek okamžitě poslán »na dovolenou«.

F. Peroutka napsal ve »Svobodných novinách«, že v této době bývají slova jako granát, který člověku vybuchne v ruce. Soudíme-li podle ozvěny, která po článku Pšeničného nastala v ÚRO, vybuchla jeho slova jako otep granátů. »Věstník ROH« (organizační oběžník funkcionářů revolučního odborového hnutí) otiskl vzápětí prohlášení vedoucího tajemníka Svazu zaměstnanců v průmyslu potravin a požívatin, kde tento tajemník oznamuje: »Pisatel ve své zprávě napadl závodní rady a jejich poctivou práci, neodpovědně se dotkl bojovníků za svobodu, napadl jisté politické strany, činnostníky ÚRO a postavil se za kolaboranty a živly asociální, které bylo nutno ze závodů odstranit. Proti článku protestovala celá řada závodních rad velkých závodů v čele se závodní radou firmy Orion, Trojská mlékárna, Smíchovský pivovar a řada menších závodů v Praze i na venkově. Proti podobnému psaní došly i protesty od svazových tajemníků v Krajské radě odborů. Ježto řada delegací označila obsah článku za nepřijatelný, jdoucí proti tendencím celého ROH a žádala, aby napříště bylo znemožněno uveřejňování podobných článků, zbytečně pobuřujících pracující veřejnost na závodech, byla dána pisateli dovolená a presidium ÚRO bylo požádáno, aby o případu rozhodlo. Záležitost byla rovněž postoupena závodní radě zaměstnanců ÚRO. K případu ještě nutně poznamenati, že článek byl dán do tisku proti vůli organizačního tajemníka soudruha Valdvoğa i bez mého vědomí. Zprávu o této nechutné záležitosti uveřejňujeme ve Věstníku ROH, neboť je nám známo, že článek byl posuzován jako hrubá urážka i mimo Svaz zaměstnanců v průmyslu potravin a požívatin, a byl rovněž obdobně kritizován.«

Nyní dále, co již neprošlo tiskem.

»Proviněním« Pšeničného se zabývala schůze závodní rady ÚRO a šalamounsky se vyvíjela k rozhodnutí. Postoupila případu presidium ÚRO (tedy zaměstnavatel), aby toto rozhodlo. Zde stačí podotknout, co by asi dělal autor tohoto prohlášení, kdyby podobný způsob volila třeba závodní rada Zátkovských podniků, která by se causou prostě nezabývala a spokojila by se tím, jak rozhodne ředitelství podniku.

Presidium ÚRO rozhodlo. Povolalo tajemníka Pšeničného z dovolené a z dosavadního jeho místa (v potravinářské sekci měl na starosti zaměstnance ve vyšších službách) ho přeložila do oddělení tajemníka Sosnovského, kde nemůže přijít do styku se stranami a je pověřen pracemi nikoliv sekretářskými, nýbrž pouze manipulačními. Bez ohledu na to, že je starým tajemníkem, že se v době války statečně držel, lépe než ti, kteří do tehdejší NOÚZ nastoupili na inserty v novinách, kdy se hledali tajemníci jako panské nebo kuchařky (udrželi se dodnes), že do služeb odborového hnutí za první republiky byl přiveden poslancem Robertem Kleinem a Jáchymem Katzerem, poněvadž v soukromém podniku, kde byl zaměstnán, byl tak organizačně činný, že »byl vystoupen«. Zdá se, že toto ÚRO nehodnotí.

Z citace článku Pšeničného a z prohlášení ROH může čtenář sám posoudit, zda Pšeničný se vůbec dopustil toho, z čeho je obviňován. A nebylo by dobře, kdyby presidium ÚRO poskytl také Pšeničnému místo ve »Věstníku ROH«, aby odpověděl na to, co je mu kladen za vinu? V demokratických institucích toto bývá zvykem. Pšeničný je sociální demokrat. Snad by se ho mohli ujmouti v presidium zasedající sociální demokraté. Rekl pouze pravdu a je za ni revolučním odborovým hnutím trestán. Antonín Horský

Quod erat demonstrandum...

Dostí statečných lidí upozorňovalo včas na možné a nepředvídatelné důsledky zák. č. 115-45, který prohlašuje až do 28. X. 1945 za beztrápné jednání, jež směřovalo k spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů. Bylo-li třeba důkazu, byl dán. Plzeňský proces se čtyřmi policisty ukázal absurdnost tohoto ustanovení v nejhorším světle. Byl z nich

tři osvobození, ačkoli »soud nemá pochyby, že... vězně týrali« a »považuje skutkovou podstatu, jak ji uvedla žaloba... za prokázanou«.

Nikdo z našich zákonodárců se nad tím nepozastaví? Může-li být podle tohoto zákona osvobozen člověk, který druhého prokázane utýral téměř k smrti, kam jsme to dospěli? Může-li si podle toho libovat násilník, který v době do 28. října 1945 z osobních či jiných ne právě ušlechtilých důvodů dovedl svým jednáním napodobit zcela stylově naše bývalé okupanty, že se mu nic nemůže stát, protože ho ochrání československý zákon, co o tom řekneme? Jestli při tom způsobil škodu na zdraví či na majetku nevinných, neodpovídá za ně. Jestli zotudil naši lidšskou a národní čest před světem, budeme ho ještě hájit. Žádné hmotné důvody, žádné osobní ohledy neměly nás odvrátit od konání spravedlnosti proti těmto lidem. Mravní páteř lidu Masarykova se zde ukázala povážlivě pružnou.

— Hle, toto je jen jeden z důsledků porušení práva, které nám někteří reformátoři předkládali jako pokrokové. Zůstane posledním? Jaké budou další? Můj hlas je hlasem prostého jedince z celku národa nebo »lidu«, ale není jediný. Zamysli se nad tímto stavem také pan předseda ÚRO a jiní naši předáci, kteří svého času osnovu nešťastného zákona hájili! rk

Sekretariáty a 17.000

V současné době veškeré deníky píší o velké úmrtnosti kojenců a burcují svědomí k záchraně narozených. Má-li nastat radikální náprava, musí přijít shora.

Především jest dáti lidem bydlení. Jest přímo trapné v jakých bytových poměrech žijí mnozí manželé se svými dětmi. Mnozí vůbec bytů nemají. Resultát toho — utrpení lidí a katastrofální úmrtnost kojenců. Slyšeti nářek matky postiženého dítěte drásá srdce. V žádném případě nelze žádati na matce, aby prodělávala nové utrpení s dalším novorozencem.

Jest žádoucí, aby vedoucí všech politických stran dali hlavy dohromady a učinili rozhodné gesto v zájmu zdraví národa:

Aby se uskrovnili na míru co nejmenší, aspoň pro přechodnou dobu a uvolnili velké budovy a veškeré místnosti, které po revoluci pro svoje překrvené sekretariáty okupovali. Tyto zabrané objekty jsou ponejvíce majetkem státu — tudíž všech občanů republiky. Pravdou jest, že každá naše politická strana má v každé části Prahy několik sekretariátů zcela zbytečných, na což obyvatelé hl. města poukazují. Z takto získaných větších objektů by se jistě při dobré vůli daly zřídit pobočky dětských nemocnic. Z menších objektů by byly získány byty pro nebydlící neb špatně bydlící. Jest přece povážlivé, když dnes skoro v každé ulici našeho města nalezneme se sekretariát nějaké politické strany, dále kanceláře státního neb veřejného úřadu. Kde pak mají býti byty, provozovny obchodní a živnostenské — ty, které mají pro národ a stát životní cenu?

Jest proto nejvšně na čase, aby vedoucí činitelé zaujali stanovisko. Celý národ jim bude za to vděčen. P. F.

Stranictví

Jedním z nejvýraznějších rysů našeho poválečného politického života je přemíra a urputnost stranictví. Něco, co v tak velké síle a tvrdosti nepředvídal za války ani největší skeptik. Čím dále tím je obtížnější hledat, co je společné stranám, které na sebe narážejí tak tvrdě. A přece všechny strany potřebují jedno: důvěru lidu ve strany. Praxe politických stran začíná být však taková, že si podkopávají tuto nezákladnější a tak nutnou důvěru. Jedna strana osočuje druhou z nehoršího. Stačilo by na tom, co je v tisku. Ale na schůzích se hovoří už otevřeněji, od plic, a čím jsou tyto schůze menší, tím se hovoří ostřeji a útočněji. Ne ovšem vždy. Nepohodí zle řečník, který klidně vylouží, jak vypadá situace, a jak je potřeba táhnout dlouho ještě za jeden provaz. Tento řečník se vydává v nebezpečí, že bude považován za příliš důvěřivého, člověka, který to sice dobře myslí, ale »nevídá do toho«.

S postupujícím vzrůstem stranictví roste také nechuť z politického života. Nezájem o politický život. Nevládný postoj k politickému životu a nakonec: politický zápor. — Jak vzniká? Každá strana hledí druhé postaviti do světla krajně špatného. Každá se snaží ohytiti jinou při nehorších činech. Vždy čtenář denních listů politických stran najde dosti dokladů o tom, že v těch druhých stranách jsou lidé velmi špatní, nepoctiví, kteří jinak mluví a jinak jednají, myslí jen

na sebe. Nepoctivostí v různých podnicích, šmelinářství, rozvraty v pohraničí se neobjevují proto, aby vinníci byli po právu zjištěni a potrestáni, ale hlavně proto, aby byla kompromitována druhá strana. A dělají-li si tuto službu čtyři strany Národní fronty navzájem, řekne si na konec čtenář: ono je to všude stejné! Názory, že politika je nepoctivost sama, názory, že slušný člověk se má vyhýbat politice jak jen může, se na konec šíří z listů stran, které by když nic jiného, už ve vlastním zájmu měly buditi důvěru v politickou a stranickou práci, v její možnost, prospěšnost a úspěšnost.

Čte-li v listech různých politických stran o tom, že druhé strany jsou špatné a nepoctivé, že se nedrží toho, co slíbily, že hájí zájmy špatně, lidu neprospěšně, tvoří si nakonec čtenář svůj úsudek vlastní: ono to všechno nestojí za nic, jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet. I je nutná umírněnost stranického boje v zájmu stran. Když se dva hádají, třetí se směje. Bylo by dobře si hlouběji všimati příčin, které uvedly k moci fašismus a nacismus. Jeho jedním rysem bylo, že se tvářil lidově; předstíral starost o lid. Odpůrcové demokracie žili z chyb demokracie a protože nástrojem demokracie jsou politické strany, žili z chyb politických stran.

Není nutno viděti reakci za každým rohem. Není potřeba prohlašovat za reakcionáře někoho jen proto, že se na věci dívá jinak než já. Ale není také důvodu nezamýšlet se nad thematem: akce. Zákon akce a reakce je tak obecný, že přirozeně platí i v politickém životě. A platí i to, že chyby demokratických politických stran jsou akcí pro reakci. Proto zmírnění českého i slovenského stranictví je příkazem, po kterém nevolá jen nějaké otové národní svornostářství, ale střízlivý demokratický a socialistický rozum, socialistický realismus. V. G.

Rozhovor s dítětem ze smíšeného manželství

Dívám se na tebe, holčičko, a je mi tě líto. Jsi tak bladá a hubená, že moje kolena, o která se opíráš, ani necítí, že je ti už víc než deset let. Jenom já, tvůj tatka a tvoje maminka víme, co jsi už prodělala. Víme, že bys někdy ráda řekla své mamině, své národní mamině, před námi, že však raději mlčíš, abys někoho neranila. Neměj obavy, spravedlivou kritiku sneseme. Jak je to těžké býti míšencem! Ten název ti dal vlastně Hitler, ale všil se tak dokonale, že jej i dnes slycháváš. Nermuť se nad osudem, nikdo si přece nemůže své rodiče zvoliti. Co krásna však ti dává dnes bohužel tak malá, tvá rodina. Jsi jako každý míšencec už hotový člověk. Jak jsi se narodila, už jsi byla světoobčanem, a to, milá holčičko, se každému nestává. Víme dobře, moje milá, jak jsi bezradná a jak neohápeš nic z toho všeho, co se kolem tebe děje. Rád bych ti to vysvětlil, proč to nebo ono jest a proč někteří lidé jsou na nás zlí; až zde vypíšu tvůj příběh, snad nám to někdo vysvětlí.

Jest tomu už víc než osm let, když tenkrát na podzim jsme opouštěli posledním vlakem sudetské město, kde jsem byl skoro deset let zaměstnán, kde jsem poznal tvou maminku a kde jsi se ty narodila. Bylo to tehdy velmi zlé. Neměli jsme peněz na stěhování a mamininí rodiče, tvůj německý dědeček a babička, nemožili nám půjčiti. Byli sami velmi chudí a tvoji strýčkové byli bez zaměstnání. Tak se stalo, že jsme přijeli s dvěma malými kufrý, dvacetikorunou a s kočárkem, na kterém ty jsi spala, do Prahy. Celé naše takřka nové zařízení zůstalo v opuštěném bytě. Ptáš se, proč jsme odešli? Inu proto, že tvůj tatka je Čech a byl předsedou politické české strany a menšinový pracovník. »Ale maminka přece mohla zůstat, vždyť tam nechala své příbuzné?« Mohla, ale nezůstala. Nebyla nacistkou, to by si mě byla nevzala; a viděla, jak nám Němci vytloukli okna. Zkrátka, má nás asi oba moc ráda a proto šla s námi a spala s námi v Praze u tvého českého dědečka a babičky, mých rodičů. Tenkrát jsi byla ještě malá a tak si nepamatuješ, jak maminka často plakala, když chodila s tebou na procházku k Vltavě. Já jsem běhal denně na polici, na úřad pro uprohlíky, České srdce a jinam, a stále jsme se musili hlásiti a něco vyplňovat. Lidé byli na nás zlí a nepřístupní. Nemohl jsem najiti žádné zaměstnání a vracel jsem se až pozdě domů. Toho roku jsme měli smutné vánoce, ani stromček nebyl. Mamka s tebou smekem onemocněla. Co tvá tetička, má sestra vydělala, z toho bylo těžko žít, a pak, z darovaného nechtuná. Po Novém roce jsem konečně dostal místo a tak jsme si zařídili svůj nový byt, malou garconieru a nábytek na splátky. V polovici března, kdy už jsme měli peníze na dráhu, rozjela se mamka s tebou do Sudet pro nábytek. Dva dny po tom, co jste odjely, přišli do Prahy Němci. Tu bylo teprve zlé. Veškeré československé pasy byly ihned prohlášeny za ne-

platné a maminka se nemohla vrátit. Protože měla o mne strach, šla pěšky a přešla hranice na černo. Tenkrát jsi se v tom sněhu velmi nachladila. Nábytek ovšem jste nepřivzly. Byl byl zapečetěn a gestapo stejně nepovolilo převést svršky českému uprchlíkovi, který ještě navíc nemohl prokázat arijský původ.

Nic nám to však nevadilo, hlavně že jsme byli opět spolu. Dlouho však jsme se z klidu netěšili. Přišly rasové zákony a to už si konečně pamatuješ. Nic jsme nemohli, nikam jsme nemohli. Tvůj dědeček, babička, teta, já a jini jsme nosili veliké, žluté hvězdy. I ty jsi měla být označena, ale to jsme obešli. Lidé se nám vyhýbali. Někteří nás litovali, jiní se smáli nebo námi opovrhovali. Pozhly jsem zaměstnání, i teta byla bez práce. Tvá maminka šla do továrny a já jsem pracoval s krumpáčem a lopatou. Někdy zadarmo, někdy takřka zadarmo. Horší však bylo, že jsme se ztráceli. Nejprv tvůj strýc, který byl zatčen jako rukojmí. Když přišla ze Sachsenhausenu bednička s jeho popelem, ranila tvého dědečka mrtvice. Bůh byl milostivý a dal mu zemřít ještě v Praze. A pak začali odcházet jeden za druhým. Marně prosila maminka za ubohou babičku, odvolávalo se na to, že bys zůstala celý den bez dozoru a že všichni mamincini bratři jsou na vojně. Vyhodili ji a ještě jí „arijece“, nadali židovských s... Tvoje dobrá bába, žena zlatého srdce, odešla i s tetou někam k Lublinu. Ptáš se, proč se nevrátili? Ptáš se, kde je popel všech tvých bratřanců, sestřiček, strýců, příbuzných a přátel?

Ale i s druhé strany přicházely Jobovy zvěsti, totiž ze strany maminciny. Bratři tvé matky, tvoji strýcové narukovali. Jeden padl někde u Kijeva. Snad si ani neuvědomil, že umírá za to, aby prodloužil vrahům tvé babičky život. Dva strýcové byli těžce raněni. Smutno bylo v té chudé chaloupce v Sudetech, a když psala tvá babička dopis, byla inkoutová tužka slzami rozmazána. Když tvá maminka dopis přečetla, byla to již jen velká fialová skvrna. Na requiem po padlém bratrovi jela tvá mamka s tebou opět na černo. Nehlásila se jako Němka a tak nedostala propustku. V Sudetech ji i s tebou zatkl. Důvod nebyl, že jste jely na „černo“, nýbrž proto, že ty jsi byla „prašivá“. Nutili mamku k rozvodu. Odmítla a raději ihned po propuštění s tebou odjela, ani mše se nezúčastnila. Věděla, že bych byl já i ty ztracen, kdyby neodjela. Vše hrdě nesla naše maminka, denní příkoří sousedů i cizích ji nevadilo. Měla jen starost o nás. Postarala se o to, abys mohla chodit do školy, do české školy, ty, mšence I. stupně, jemuž byla každá škola zakázána. Jak byla ráda, když tě vzali a jak rozčileně hájila své češství, když zlomyslná sousedka udala, že ona, Němka, posílá dítě do české a ne do německé školy. Ta sousedka je dnes opět „zasloužilá“ Češka. Udačů bylo vůbec dosti, hlavně mne „dobří“ lidé často udávali. Mamka vše vždy zažehnala, jen to neustálé rozčilování z nevitných „návěstovníků“ nám na zdraví nepřidalo. Někteří lidé, když viděli naši bídu, radili mamce, aby od nás odešla. Takové rady slychala na úradech i v zaměstnání. Pamatuješ si na hlad? Věř mně, má malá holčičko, že nemám na tom viny, že jsi vysedávala na schodech a trpělivě čekala, až se maminka vrátí z práce. Nesměli jsme si tě vzít s tebou do zaměstnání a lidé se tě báli, tebe, židovského mšence. Jedinou krásnou dobou byly pro tebe prázdniny, které jsi mohla strávit u své německé babičky. Ale ani tam nebyl klid. Přišel „Herr Rassenforscher“ a zakázal německým holčičkám, aby si s tebou hrály. Víš, že jsi tedy celá ta léta vyrostla vlastně na ulici. Proto jsi dnes tak slabá, ale proto také umíš tak samostatně jednat. Potom i nás stěhovali. Prozatím jen z podnájmu do podnájmu. A maminka vždy s námi šla, jen tenkrát se chvěla, když šla tebe a sebe registrovat pro transport.

Pak jsem odešel já do Terezína. Říkáš, že na ten večer nikdy nezapomeneš. Ani já nezapomenu nikdy na to velké odříkání své ženy a jejích rodičů, kteří sami si odříhávali od úst a posílali mně a mým milým potraviny, ať to bylo pro ně tak těžké a někdy i nebezpečné.

Přišlo osvobození. Rasové předsudky pryč padly a opět dýcháme svobodu plnými doušky. Než radost smíšeného manželství jest zkalena. Nikdo se nám nevrátil. Jak jsi ochuzena, má malá děvčátko, jaká ironie osudu. Jedna babička je pro předsudky zavražděna německými nacisty v plynu, druhá tvoje bába jest vypovězena a vydána na pospas hladu. Ptáš se mne, proč tomu tak je? Nevím. Snad proto jsi tak trestána, že jsi dítětem ze smíšeného manželství. Taková forma sňatku může obstát jen v ryším demokratickém světě, který nezná rasových, náboženských a jiných předsudků. Jinak, a to bych chtěl říci na adresu všech těch pisatelů o smíšeném manželství v tomto časopise, musí smíšené manželství přinášet oběti. Jednou to jsou oběti, které musí přinést jeden člen svému ná-

rodu, vlastní, církvi a případně i své mateřské řeči, po druhé jest to odříkání čistě lidské. Nikdy však nesmí přinést smíšené manželé obět na úkor své cti a charakteru, neboť takové manželství musí ztroskotati.

Logika nahéto v trní

Rozmáhá se u nás cirkulární dobročinnost. Se všemi znaky okázalosti. Dědinka na Šumavě hyne v dlužích, národní výbor tak říká hospodáři z podstaty, pošle však peněžité dar slezské obci a dá to hlásat novinami. Slezská obec, poníčená válkou a v potu tváře budující alespoň dočasná bydliště pro své osadníky, vykoná sbírku na obnovení Ležáků. Závodní rada v Krušných horách daruje mnoho tisíc na jižní Moravu, zatím co její obec se tak tak hospodářsky udržuje nad vodou. Jiná závodní rada z jižní Moravy jí za to pošle pomoc, která není ničím jiným než vdovím grošem.

Řekli byste: krásné příklady bratrské součinnosti a solidarity. Nikoli, prosím. Nedomyšlenost, nelogičnost, neohospodárnost a někdy i nějaké množství samolibosti. Dárci často hodlají vstoupiti v problematickou proslulost, třebaže jim vlastní lokty lezou z kabátu. Znáám obec, jejíž škola volá už třicet let nebesa o pomstu. Záchody v takovém stavu, že jen z důvodů veřejné zdravotních, odmyslí-li všechny obhledy estetické a výchovné, by měla být od místa a od minuty zavřena pro veřejné nebezpečí. Obec, jako mnoho jiných obcí, se topí v nedostatku jakýchkoli veřejných prostředků. Osvětlová rada i jiné korporace provádějí všechny možné i nemožné pokusy, jak sehnati peníze na obnovu hanebného zdravotnického zařízení ve škole a snad i na úpravu mateřské školky. Požádaly také závodní radu velké místní továrny o podporu. Třeba říci, že závodní rada i sama továrna nejsou ani lakomé ani nemoudré, jak to dokázaly při mnoha jiných příležitostech. Disponují slušnými prostředky z národních směn i z podílu na zisku. Závodní rada však tentokrát dává přednost tomu, že dává honosné dary pro cizí účely a své děti nechá docházet dál do školy, jejíž hygienické poměry vzdorují všemu popisu.

Nehodlám kritizovat účel, na který budou peníze obráceny, ať je jakýkoli. Ať však je jakýkoli, nedovedu si představit, že by mohl vůbec někdy být důležitější než zdraví vlastních dětí. Co jiného bude obci zbývat, bude-li chtít sehnat pro stavitele oněch padesát tisíc, jež postačí na nejnemnější a stále ještě osudnou záplatu, než aby pátrali, kam bude dar její závodní rady poslán? Zbývá jakási naděje, že tamní závodní rady budou prodechnuty stejnou cirkulární dobročinností, a že umožní záchody spraviti. Je-li tento druh dobročinnosti rozumný, je dokonce zcela možné, že se záchody spraví samy sebou.

Václav B a b k a

Sovětský vzor

Jsou u nás lidé, kteří touží napodobovat sovětská zařízení a zvyklosti i tam, kde u nás pro přijetí sovětských příkladů nejsou předpoklady ani vývojové, ani psychologické. Mnozí halasní sovětofilové do pitoreskních podrobností rádi by imitovali zejména různá sovětská opatření ryze vnější, vyrostlá z ruských poměrů a podmíněná ruskými místními poměry. Neohvalně známá stará česká nectnost, u nás tak obvyklé opíčení po cizích vzorech, našla si nový ventil. A zatím na druhé straně nesnažíme se Sověty napodobit v tom, v čem by nám měly být především vzorem. V energickém a důsledném boji za lepší pracovní morálku, v boji, který se nebojí lenocha pranýřovat jako lenocha, ať patří k té nebo jiné skupině pracujících. V důsledném oceňování vyšší výkonnosti a větší odpovědnosti. V novém, nejladnějším poměru k pracující inteligenci, v správném hodnocení její sociální misse, v pevné ochraně jejího práva na odbornické řízení práce. U nás stále ještě v listech největší naší politické strany čas od času se haraší starou demagogií bílým limečkům a přecasto se znovu přemílají prostoduše egalitářské fráze, služebníckující nezdramé nivellisační a jiným pošetilostem. Proč se v komunistických listech nepíše obecně a výraznými písmenami pravda o skutečné tendenci platového a mzdového vývoje v Sovětském svazu, proč se po pravdě nevytlčí, jak Sověty honorují vyšší výkonnost a větší odpovědnost, proč se nepíše o tom, jak v Sovětském svazu v zájmu zvýšení kulturní úrovně země ve všech odvětvích školství je obecná tendence zkoušky zpřísnovat a nepřipouštět úlevy, proč se nepíše o boji sovětské vlády proti podryvačům pracovní morálky mezi dělnictvem i všude jinde? Čestný zápas vede dnešní sovětské

Rusko, a máme mnoho důvodů hledět na ně s obdivem. Ti, kdo tvrdí, že jsou u nás nejbližší pracujícím lidu, mají povinnost propagovat sovětský pracovní vzor. Mají po pravdě říci, jak přísně a bezohledně trestají dnešní Sověty zloděje státního majetku, jak strohou disciplínou zavedly do všech továren i kolchozů, jak nesnášejí ve svých řadách defraudanty a nepoctivce. Jak se v Sovětech nehovoří jen o právech pracujícího lidu, jak se tam mluví především i o jeho povinnostech, a jak už škola učí mladého sovětského občana kázní, pořádku a poctivosti. S demagogií lze vyhrávat volby, s demagogií nelze trvale vládnout. Rozumní a prozíraví komunističtí vůdci jsou si toho i u nás již velmi dobře vědomi. Podporujeme je proti těm nerozumným a neprozíravým, kteří se ani z nového sovětského vývoje ničemu nenaučili.

Jiří Zhor

Každodenníček našich ministrů

Poutavá, poučná četba, dílčích našich ministrů! Vidíte je ve filmových týdenících usmívat se před hltavou kamerou, nastupovat svléžně do aut, účastnit se manifestací a banketů. Zazdalo se vám snad někdy, že jejich život je věčný svátek, vína, hostiny, dolce far niente. Jak se mýlíte! Ano, jsou všeliké hodokvasy, ale ne jako příjemná zábava, nýbrž jako unavující povinnost. Jsou každodenní cesty limusinou, ale je jich tolik, že se při nich jistě zasteskne po pěší klidné procházce, na kterou, byť by ji lékař nařizoval, nezbude čas. Jsou divadla, koncerty a vernisáže, ale zase především jako břemeno a závazek a zase všude kolem spousty lidí, povinné rozhovory, povinné úsměvy, povinný potlesk a na příklad hned při tom potlesku přísná kontrola přečetných ostrých očí, sondujících, zda pan ministr tleská moc nebo málo (zítra se možná o tom dočtete v novinách).

A především den co den od příchodu do úřadu návštěva za návštěvou — záplava návštěv, že pro denní referáty úředníků z nejbližšího okolí ministra někdy nezbude ani dostatek přesně vymezených minut. Nepřijme-li ministr pro časovou tíseň tu nebo jinou vísitu, už jsou tu zahořklé úsměvy a mnohdy důvod k zakyslým zavilostem, které řvají léta. I zbytečná návštěva se považuje za důležitou a každá téměř visita se domnívá, že předmět jejího rozhovoru je nejzávažnější a nejvýznamnější. Nejedna návštěvník se nedovede vmyslet do přetíženosti každého z našich ministrů. Na ministra, přímo na ministra, se přechásto obrací lidé s věcmi, jež by si měli vyřizovat v příslušných odborech a odděleních, nežli u nižších instancí. Jsou deputace, jež každé vlídnější ministrovo slovo považují za závazný ministrův slib. Odtud pochopitelná slovní rezervovanost některých ministrů, tím pochopitelnější, že často i jejich zcela soukromě míněná poznámka nebo připomínka je některými méně taktickými návštěvníky později polemicky využita a zneužita. S jakými potížemi přechásto musí ministr hájit před delegacemi místních a okresních národních výborů celostátní zájem před zájmy a zájmečky provinciálními a lokálními a jak ještě nezbytná autorita ústřední vlády velmi často je jen svízelně obhajována před autoritami oblastními a krajovými a místními! Bohužel, ještě velmi často musí dnes i ministři slyšet hrozby lokální renitence, nechtějí-li ze závažných důvodů svolit k tomu nebo onomu opatření a kolik diplomatického taktu a kolik archandělské trpělivosti musí nejednou vyvinout, aby ty nebo ony přesvědčili, že vládní usnesení nebo parlamentem přijatý zákon musejí platit víc než tvrdohlavost některé lokální instituce. Kolik revolučních křivd musí dnes každý spravedlivý ministr napravovat, kolik drobných i velkých bezpráví reparovat, kolik téměř neuvěřitelných historií přeslechnout a přešetřit! Audienčními pokoji všech našich ministrů prochází doba se všemi svými truchlohrami i směšnostmi, a není to jen ministrův intelekt, je to i ministrův cit, který je stále podrobován průběrské zkoušce. Kolik intelektuální i citové jemnosti i bystrosti vyžadují ty nesčetné případy a případečky a jak právě toto zasahování do revolučních a porevolučních osudů nejrůznějších lidíček je dnes jednou z nejdůležitějších povinností našich ministrů, povinností o to těžší, že jde namnoze o případy tak spletité, že Pilátova otázka «Pravda, kde je pravda» zůstává při nich těžko zodpověditelná. Přemnoho lidí obrací se na ministry s věcmi osobními a nejosobnějšími.

Návštěv, jež jdou za otázkami zásadního charakteru, je mnohem méně, jako vůbec v dnešním životě většina lidí jde spíše za zájmem osobním než za zájmem věcným. Ne každý, kdo o audienční u ministrů žádá, se ovšem k ministřem dostane — a právě z tohoto přesívání návštěv, při

dnešním zájmu o návštěvy u ministrů naprosto nutného, vznikávají legendy o čínských zdech kolem ministrů, o černých kabinetech, bráničích lidem v přímém kontaktu s členy vlády. Jsou to větší legendy, i když jistě u některých úředníků z okolí ministrů čas od času se obdobné snahy objeví — je ovšem třeba, aby ti, kdo se chtějí na některého ministra obrátit, sami vždy rozvážili, zda je nutné tou či jinou věcí obtěžovat a zatěžovat přímo ministra. Vždyť ministr nemůže se věnovat jen návštěvám stran. Má přečetné porady s úředníky svého resortu, předseda různých resortním konferencím, je činovníkem své politické strany a musí se zúčastnit jejich porad a schůzí, a vedle účasti na ministerských radách a vedle docházky do parlamentu a některých jeho výborů má ještě řadu povinností reprezentačních, o nichž jsme již mluvili, musí se stýkati s členy diplomatického sboru — a tak dále a tak dále — litane závazků a povinností.

A teď si ještě přimyslete ministrovu rozsáhlou poštu. Žádosti, aby se zúčastnil té a té schůze, slavnosti, manifestace, o plesech a jiných atrakcích raději ani nemluví. A teď ještě uvažte, jak jsou nerozumné sekretariáty politických stran, jež místo aby ministra před lavinou těchto vnějších břemen chránily, houževnatě ho přitahují na okresní konferenci strany do Horního Převlkova, na krajskou konferenci do Červené Nevázky, na kongres baráčníků strany, na schůzi pěstitelů harkových kanárů a na jiné a jiné významné události. Ubozí ministři! Jsou-li jen trochu svědomitější a nechtějí-li při svých politických projevech jen planě klábovit, musejí se přece na každou takovou věc, na každý takový proslav aspoň trochu připravit — kde vzít čas na návštěvu všelikých těch oslav a slavnostních zahajování a «otvírání»!

Už se o těchto věcech popsalo tolik papíru, a lidé stále nemají svědomí s našimi vedoucími politickými a vládními činiteli. Nakládají na ně stále nová a nová břemena, zahrnují je novými a novými funkcemi, chtějí by je slyšet a vidět při každém posvícení. Naši ministři jsou téměř všichni tak rozumní a moudří, že se jim už z duše zprotivilo všeliké to vnější tatrmanství, jež je od nich vyžadováno. V jejich resortech je tolik odpovědné a těžké práce, že je věru hříchem oddalovat je od jejich vlastní činnosti všelikou tou poutní slávou. Přijde snad jednou opět doba klidnější, nezatížená tolika úkoly hospodářskými, sociálními a kulturními i politickými jako dnes. Odložme do příchodu této doby stavbu slavobran a koncertování tureckých muzik. Poptejme se lékařů našich vedoucích politiků na číslice krevního tlaku našich ministrů a na stav jejich srdcí a nervů. Úkolem ministrů není řečnit u každé desky a jezdit si po všech městech pro čestná občanství. Úkolem ministrů je především řídit svědomitě a korektně, věcně a informovaně resorty, jež jsou jim přiděleny. Úkolem ministrů není stranicky kortěšovat, úkolem ministrů je hledat rozumná kompromisní řešení všech sporných otázek, úkolem ministrů je stavět mosty a ne mosty bořit.

A pro tyto a jiné velmi vážné úkoly šetřte, občane, časem svých ministrů a nerozměňujte tento čas v partajnické schůzování. Pro tyto úkoly obračte se na ministry sami jen v záležitostech krajně nutných a obecně důležitých.

Jiří Zhor

Zloděj je zloděj

Porevoluční doba umožnila, že místa národních správců nebo jiných důležitých hospodářských činitelů obsadili někde bezcharakterní jednotlivci, jejichž cílem bylo osobní obohacení, i za cenu podvodu, zpronevěry nebo krádeže. Rozumného občana nepřekvapí ani skutečnost, že se mnozí tyto podvodníci a zloději schovávají za politické legitimace a někde dokonce i veřejně vystupují, aby zasílali své zločinné pletichy. Na druhé straně je jistě snahou všech politických stran Národní fronty, aby měly ve svých řadách občany bezúhonné a charakterově čisté; pokládají proto za povinnost vyloučit ze svého středu každého, kdo těmto základním požadavkům občanské morálky nevyhovuje. Je tedy nevkusné, vyskytují-li se v politických denících zprávy o odhalených zločinech s dodatkem, že pachatel byl příslušníkem té či oné politické strany. Tyto nezpůsoby zbytečně kalí vzájemný poměr mezi politickými stranami Národní fronty, které — a o tom nechceme pochybovat — mají vyšší poslání, než aby se ztotožňovaly s vyskytáváním se kazem dobré lidské společnosti. Zloděj je zloděj, bez ohledu na to, jakou si politickou legitimaci přivlastnil, neboť i to učinil s úmyslem lstivým a podvodným. -fo-

politika

Bohumil Černý

K hodnocení domácího odboje

Postřehy a zkušenosti předsedy Svazu národní revoluce prof. Grni, uložené v jeho článku »Kapitoly z odboje« ve 42. čísle t. l., jsou tak výstižné a hluboce opodstatněné, že by nebylo k nim vlastně potřebí nic dodávat. Chci-li se dotknout některých detailů, činím tak jen ve snaze dokreslit některými tahy obraz odboje, jak se pomalu před námi vynořuje. Bude ovšem dlouho trvat, než si ho budeme moci věrně vykreslit — dlouho zejména proto, že jistě všichni, kdo jsme povoláni k tomu, abychom o něm vydávali svědectví, jsme tak zapřaženi v jiných pracích, že si jen po nocích musíme ukrádat volné chvílky.

Je zajisté pravda, že mnozí dnes před faktem domácího odboje stanuli v rozpacích. Odbojových organizací vyrostlo jako hub po dešti. Přiznám se, že jsem za okupace z nich neznal skoro ani jedinou, kromě těch, které též br. dr. Grňa jmenoval ve svém článku. Těm, kdož chtějí nadýmat vlastní činnost (nebo dokonce i nečinnost), se ovšem z povahy situace za protektorátu podává dosti snadný nástroj klamu: musilo být pracováno naprosto tajně, skoro úplně izolovaně od ostatního světa. Protože však každá práce, byť sebedůmyslněji krytá, musila mít jakési spojení, aby vůbec mohla mít nějakou platnost, i tu se za čas ukáže pravá kostra věcí, již bude lze obalovat historikovi tělem opravdu živoucím a nikoli nedochůdnými kombinacemi smyšlenek a vypočítavých plánů. Sám nemám pochybností o dobrém výsledku díla, jež nás čeká — jak už pan prezident je vytyčil — a sem s br. dr. Grňou přesvědčen, že odbojový duch českého lidu se ukáže v zářivém světle.

K vlastním vývodům Grňova článku mám jen několik poznámek. Vyplyvá z jeho nikoli ještě úplně informovanosti, když praví, že »po heydrichiádě nebylo v Čechách a na Moravě jediné větší skupiny odbojové, nebylo žádného ústředního vedení, a co zbylo, byly jen izolované, potrhane a rozbité zbytky dřívějších organizací, bez spojení, bez vedení a často i bez programu.«

Mohu říci sám z vlastní zkušenosti, že tu před heydrichiádou i po ní až do revoluce byla odbojová kontinuita i ve větších skupinách, i celostátních či lépe řečeno celoprotektorátních, jakou byla skupna »Černý lev«, považujeme-li totiž za větší skupinu takovou, která má asi 60, přímo na ústředí zapojených členů, jejichž úkolem zase je organizovat okolo sebe místní a krajové skupiny, zapojovat se na jiné odbojové složky, pracovat v několika celkem dosti přesně vymezených úsecích činnosti, hlavně k tomu cíli, aby všechno bylo připraveno k rozhodnému povstání, s nímž bylo počítáno aspoň pro závěr války zcela na určito, jak shodně s br. dr. Grňou a jistě i všemi dalšími organizátory odboje doma mohu potvrdit. Že dnes se ještě mnoho neví, tím je především vinen nedostatek času, který nedovolí se soustředit k tak obsažnému thematu a snášet k němu materiál. Měli jsme to už udělat z povinnosti pro Svaz národní revoluce, ale ani ten ještě od nás nedostal úplný popis činnosti. Ta ovšem byla velmi rozmanitá a dosahovala různých stupňů výkonnosti; někde byla vysoká a někde se rovnala nule, podle místních příležitostí, ale hlavně podle povahy a osobních schopností pověřených lidí. Ty zbytky, pozůstalé z dřívějších velkých odbojových organizací, se nerozplynuly, ale spojovaly se mnohde v nových formách dále k novým akcím, dosahu ovšem přiměřeně sníženého krutými okolnostmi. Co bylo roztříštěno, tíhlo k sobě po-

většinou dále a prolínalo se navzájem. Měli jsme u nás lidi, kteří dříve na počátku okupace (»Černý lev« se rozvíjí volným tempem teprve od příchodu Heydrichova v září 1941), pracovali v Obráně národa, v tiskovém hnutí »V boj!«, v komunistických a jiných ilegálních skupinách. Jedno ovšem zase plně potvrzuji: i když ústředí od počátku i přes heydrichiádu bylo a mělo své vedoucí jednotlivých pracovních úseků (říkali jsme jim tajemníci a měli svá krycí jména), musilo se spokojit vydáváním direktiv někdy převážně ideových a ponechat skupinám, aby vyvíjely činnost podle svých potřeb a možností, čili nechat je dělat celkem na vlastní pěst. Byla tu na druhé straně výhoda, že takový systém byl celkem nezranitelný. Předpokládalo to ovšem určité osobní vlastnosti členů řetězu, naprostou mlčenlivost (nařídili jsme dokonce mlčení i po očekávaném převratu až do odvolání), a ovšem také jakési štěstí. To zná každý konspirátor, je zbytečné se o tom šířit.

Nevěřili jsme od počátku, že válka bude krátká, i když se v nás přece jen někdy zatetelila přelétavá naděje, že přece už brzo skončí. U mne se téměř pro veškeré další jednání stala smérodátní slova ředitele Čs. grafické Unie dr. Matznera (zahynul v Osvětimi 1943), který mi koncem srpna 1939 sděloval, prý z nějakého anglického pramene, že nesmíme čekat brzké skončení války. Padne prý Polsko, nacistická expanse však půjde dále, na Maďarsko, na Balkán, a bude moci být zadržena až někde před Egyptem. V tom jsem viděl střízlivé anglické odhadnutí i vlastních sil, a nedělal jsem si tedy iluzi. Jak věrohodná tato zpráva byla, poznal jsem teprve po revoluci, když jsem se dověděl, že dr. Matzner patřil přímo nebo nepřímě ke skupině Šámal-Rašín-Čížek-Cebe. A proto jsme s organizováním většího celku nespěchali a věnovali se zatím drobnějším akcím různé intenzity.

Při rekapitulacích celého tohoto úseku našich nejnovějších dějin nás však stále napadá otázka, která nás staví na rozcestí: mluvit či nemluvit? V okupaci jsme si stále ve svém tisku zdůrazňovali heslo: »Buďte chytří jako hadi a mlčenliví jako holubice«. Nezdá se mi ani dnes, že bychom byli moc chytří, kdybychom nebyli mlčenliví. Pro nic jiného, než pro další možnosti rozvoje svých obranných plánů. Musíme mluvit, kde je potřebí vrhnout světlo na charaktery, objasnit světu, že národ je prostoupen odbojovou vůlí, kdykoli je saháno na jeho samostatnost, že prostě nestrpí chomoutu a s tím že je nutné počítat jako s politicky neměnitelným faktem. Musíme mluvit, kde je potřebí oddělit světlo od stínu, kde je potřebí spočítat dobré paže a dobrá srdce. Bude však lépe mlčet o tom, jak jsme co dělali, aspoň v hlavních zásadách. Touha po věhlase a ustoupit touze po hlubším a účinnějším propracování plánů pro všechny eventuality! Špatně by posloužil svému národu, kdo by na to nehleděl s tétó stránky. Ze zpráv tolika našich odbojových skupin se jistě dozvíme mnoho zajímavého. Bude nutné z toho základu pak dále studovat a studovat. Právě my toho máme zvlášť zapotřebí.

Jeden mravní moment z odboje bych chtěl zvlášť zvýdihnout: naučili jsme se důvěřovat především sobě. A to je, prosím, jistě velké plus. To zakládá možnost velkých výkonů. Že jsme byli zklamáni zejména v koordinaci zahraničního a domácího odboje, ale že jsme zklamání stále ještě i dnes, mohu také potvrdit. Dostali bychom se asi daleko, kdybychom měli mluvit o schopnostech a neschopnostech. Zocelila nás tvrdá škola — a hlavně — učinila nás trpělivými a houževnatými. Když jsme nechávali bez povšimnutí některé jalové vzkazy, které z neznalosti naší situace chtěly být rozkazy, ponechává nás celkem lhostejnými i leckterá křečovitá snaha po poručnickování. Po revoluci na nás přišlo ovšem nějaké kvantum lidí s vykasnými rukávy. Řekl bych, že ta

studenost, či, chcete-li, »nezabydenost« našeho lidu po revoluci vyvěrala z tohoto pramene. Lid zmučený, zdemcovaný, vykradený hmotně i duševně, zaraženě vnímal jakési nové práskání bičem, byť bičem, který si říkal revoluční. Pod to lesklé heslo se mnoho skrylo, a lid to cítil. Ovšem, ta jeho opravdovější část. Mnohým se zase právě toto hodilo do jejich tempa životního. A zatím co se náš život krystalisoval za podivných okolností, měli jsme si navykát na novou podivnost: nevidět tak, jak jsme vždy viděli, nemluvit o samozřejmých pravdách, dokonce pravdách historicky prokázaných, ba nehlásit se k nim. Chcete-li na příklad, připomínám jen Kladsko (myslím při tom také na větu o něm, kterou mi censura vyškrtla v rozhlasové přednášce), byla by toho však řada. Než považujeme to za detaily, jež se časem poddají! Vždyť i tomu jsme zvykli: že čas se konec konců ukázal být naším přítelem. Jen se jím člověk nesmí dát ukolébat do lethargie.

Někdy se už člověku zdálo při zahleubání se do lido-vé duše, že toho nejsme daleko. Je to už rysem národní povahy, že povoluje až do bezuzdnosti, když nebezpečí minulo. Doufáme však — neboť nám není možné v tom směru nebýt optimisty — že to je jen přechodné povahové vlnění po velké krizi. Jsme dnes někdy jako bez ducha. Výborní a duchem velcí lidé z našeho středu povětšinou odešli a zbylo příliš mnoho průměrných a podprůměrných. Vypracovávají-li se z nich někteří k větší zdatnosti, obklopí je hejno vrtichlostí, kteří nedovedou nic tak znamenité, jako házet klacky pod nohy, unavit, znemožnit, zničit. Zdálo by se, že v říši, zchudlé duchem, rozkvétá království malých. Těch, co dovedou křičet a bušit pěstmi na svá prázdná prsa a šilhat po mocných, po velikánech, kteří mají tvořit nadstavbu jejich malosti. Ale to by se opravdu musilo zdát, kdybychom si z odboje nebyli odnesli také ještě jednu neocenitelnou vlastnost: pevnou vůli, která souvisí s tím, čeho jsem se už dotkl. Ať je to v podávání nefalšované historie, ať je to v plnění slibů (často velkohubě, ale naprázdno daných, na př. obětím nacistického běsnění), ať je to ve věrném sledování té linie, která nás udržovala v boji a vedla stále výš. A to jsou snad také věci, které stojí za připomenutí.

život a instituce

R. Relich

O občanské výchově a některých školních záležitostech

K mnohým vzácným darům a znamenitým přednostem, kterými osud vyznamenává stav učitelský, patří kromě populárních už dnes dvou Kěs za každou nadpočetnou hodinu také ta skutečnost, že školská správa nařizuje učitelům, aby ve škole učili děti něčemu, co sami neumějí. Po první světové válce to byla občanská nauka a mravní výchova a chla-pecké ruční práce.

Chlapecké ruční práce způsobily pravou spoušť zejména ve vkusu dětí, promarnily se jimi tisíce hodin drahocenného času a tisíce peněz. Vydalo se krásné heslo, že se musí mládež ve škole naučit účtět k práci. V praxi to vypadalo tak, že se do plastelinových kuliček zastrkávala pírká a dělali se z nich kohoutci, pobronzoval se hrách a polepovaly se jím vyafňované laponky, z nichž takto vznikaly ohavné rámečky, lepily se nanicovaté krabičky, nalepovaly se pohlednice, polepávaly se školní lavice, protože ani jedna ze sta škol neměla na ruční práce zařízenou dílnu, krev tekla z prstů, mařili se materiály a vydávaly se knížečky a brožurky, z nichž měli bezradní učitelé čerpat radu, která bez dílen a bez nástrojů učít něčemu, co sami neumějí.

Tak se u nás prováděly reformy. Už a hned aby to bylo. Nikoliv napřed naučit samy učitele tomu, čemu mají učit děti ve škole. Nikoliv tedy zavést napřed na učitelských ústa-

vech chlapecké ruční práce, získat tam zkušenosti s metodou i vhodným materiálem a vytvořit takto nutné předpoklady (nejenom vycvičené a věci znalé učitele, ale i zařízené dílny), mělo-li se opravdu jednat o to, dát dítěti okusit opravdové práce, a nikoliv o pouhé hračkaření, v něž se vyučování chlapeckým ručním pracem zvrhlo.

To by bývala byla pro nedočkavé reformátory cesta příliš zdlouhavá. Kratší cesta byla naříditi prostě učitelstvu národních škol vyučování chlapeckým ručním pracem, ať si učitelé pomohou, jak pomohou. A učitelé si také pomáhali, jak dovedli, jeden druhému radili a kupovali knížečky a brožurky, aby se aspoň z toho nejhorsšího dostali.

Knížečky a brožurky si kupovali také pro vyučování druhé, školskou správou nařízené disciplině, občanské nauce a mravní výchově. Stohy těchto knížeček a brožur žlutnou dodnes v učitelských knihovnách národních škol. Také v tomto předmětu panovala úplná bezradnost, také jím se promarnily tisíce hodin drahocenného času, protože i v tomto případě se začala chalupa stavět od komína.

Říkávají moudří lidé, že se člověk chybami učí, ale není to vždycky pravda. Školská správa se ze starých chyb mnoho nenaučila. Učitelé, a tentokrát s nimi i profesori, opět musí učit něčemu, co sami neumějí. Nadekretovalo se vyučování ruštině od třetího školního roku na obecných školách a s vyučováním se musilo začít hned. Na tu malíčkost, že učitelé z ruského jazyka, kterému měli učit, sami nic neumějí, se nebral zřetel. Neumějí, ale však oni se už nějak naučí. A tak se učí ruštině stejně, ne-li o něco hůře, než se v první republice učilo chlapeckým ručním pracem. Učitelé se honem musili naučit azbuce z knížeček a brožurek, které se zas vyrojily. Pořádají se kursy ruštiny pro učitele, v nichž ti, co umějí něco, vyučují ty, kteří neumějí nic. A tak jsou učitelé sami v brožurce, z níž vyučují, o jednu lekci před svými žáky.

Žáci se však musí učit nejenom azbuce tištěné, nýbrž i psané. Kdo jí umí, ten si představí práci učitele, který si třikrát týdně přináší do sporovny 35—40 sešitů, v nichž má podrobně prohlédnout a pozorně opravit lekci, úkol, diktát, slůvka, napsaná azbukou. A to ještě málokterý učitel, zvláště na měšťanské škole, vyučuje ruštině jenom v jedné třídě; tuhle práci si přináší z každé třídy třikrát týdně.

V občanské výchově, která se po květnové revoluci do našich škol, tentokrát nejenom národních, nýbrž i středních, vrátila, nejsou už učitelé odkázáni na knížečky a brožurky. Byly vydány velmi podrobné osnovy a kromě toho vychází redakcí Výzkumného ústavu pedagogického J. A. Komenského časopis pro školské pracovníky škol všech stupňů, nazvaný *Občanská výchova*, v kterémžto časopise, měsíčně vycházejícím, jsou podrobně vypsána temata, předepsaná učebními osnovami na ten který měsíc.

Budiž tu dovoleno říci o učebních osnovách slovo povšechně.

Může-li si učitelská osoba stěžovat na ledacos, na nedostatek podrobných osnov a ještě podrobnějších rozvrhů učiva si stěžovat nemůže. Žádný učitel totiž není — podle přesvědčení školské správy — tak odborně metodicky vzdělán, aby mu stačily podrobné, maximální a přeplněné vyučovací osnovy, aby si podle nich sestavil svůj rozvrh učiva na měsíce a týdny. Až okresní pedagogický sbor sestaví docela podrobné rozvrhy učiva ze všech předmětů, pak teprve je kašička dokonale rozmělněná. Ředitel školy je povinen — podle nařízení okr. školního výboru — tyto podrobné rozvrhy učiva každé učitelské osobě prohlédnout, oraziktovat a podepsat, protože učitelské osoby jsou nespolehlivé a základem postoje školských úřadů ke škole je nedůvěra.

Nad to všecko pak ohlašuje sám Výzkumný ústav pedagogický J. A. Komenského v Praze, že vydá podrobné rozvrhy učiva všech předmětů. Bude-li — jak se dá očekávat — kromě toho z každého vyučovacího předmětu nařízena jediná učebnice a tou učebnicí via facti jediná vyučovací metoda, pak už bude svoboda tvořivé vnitřní práce učitelské naprosto zabezpečena. (Jakže to napsal František Ůleha ve svých Listech pedagogických? „Zdar práce zaručuje jediné její volnost, té je potřeba i práci učitelské. Předepisovati schematicky a šablonovitě a žádati, aby učitel ve škole zapíral sebe sama a otrocky se podřizoval bez vnitřního přesvědče-

ni předepsaným osnovám a metodám, je nerozumné.“ — Ale ovšem, kdo pak si dnes vzpomene na Františka Ůlehu!)

Prozatím již tato svoboda tvořivé práce učitelovy zabezpečena je a to ve vyučování občanské výchově. Nahofe už zmíněný, Výzkumným ústavem pedagogickým J. A. Komenského vydávaný časopis *Občanská výchova* zpracovává co nejpodrobněji témata tohoto vyučovacího předmětu. Aby také rodiče byli aspoň poněkud informováni, čemu mají učitelé jejich děti podle podrobných, pro školu závazných rozvrhů učiva občanské výchovy učit, vypišeme tu pouze některá témata, předepsaná pro obecnou školu.

•

Do 3. třídy obecné školy chodí osmiletá děvčátka a chlapci. Naučili se zrovna počítat do sta, jakž takž zmožili tajemství násobilky a obtíže mechanického čtení, třebaže ještě mnohým z nich bude ještě nějaký čas i násobilka i mechanické čtení dělat jakési potíže. Tyto osmileté děti se tedy měly na příklad v měsíci říjnu v občanské výchově naučit o symbolech lidové demokratické republiky. V tomto učivu, jak je pro učitele v časopise *Občanská výchova* zpracováno, nacházejí se tyto pojmy: státní svrchovanost, vlajka, znak, znárodnělé písně, Tyl, Fídlůvka, škrup, Stavovské divadlo, významné národní přelomky, vůle lidu, rakouské úřady, uherské úřady, naši legionáři, československá vláda, zákon, zahraniční armáda, druhá světová válka, mučirny fašistického Německa, budování nového Československa, jednotlivé státy, znaky obcí, spolky a sportovních klubů, historie tohoto státu, dvanácté století, slavná dobrodružství knížete Brunvíka, znak je opředen pověstí, slovanští věrozvěsti přinesli na Moravu křesťanství, slovenské hory Matra, Tatra a Fatra, zahraniční vojáci, Tatranský pluk měl na jedné straně praporu znak český a na druhé znak slovenský, bojovali po boku spojenců, znakem označovali svou příslušnost, hlavní úřady státu, pečete a razítka státních úřadů.

Všechny tyto historické, politické, zeměpisné a jiné pojmy jsou obsaženy v metodických poznámkách k učivu občanské výchovy pro říjen ve třetím školním roce, v učivu, předepsaném osmiletým dětem.

Namítli-li by snad někdo, že ony osmiletým dětem nerozumitelné a neznámé pojmy nejsou určeny osmiletým dětem, nýbrž paní učitelce, která má tyto děti v měsíci říjnu učit o symbolech lidové demokratické republiky, pak je na tuto námitku odpověděti otázkou, proč se tedy takové studie, plné politických, historických, zeměpisných pojmů v časopise *Občanská výchova* tisknou, když jich ani v celku ani v jednotlivostech nemůže učitel při vyučování použít. Cožpak nedovede každý učitel sám hřejivě a srdečně povědět malým žáčkům, sedícím před ním ve 3. třídě obecné školy, o naši národní hymně a o státním znaku tak, že při tom přirozeně nepoužije žádného z neznámých a nerozumitelných, osmiletému dítěti cizích pojmů z oné studie?

O rok starší, devítileté děti ve čtvrtém postupném roce obecné školy měly si v říjnu pro život osvojit učivo o bezpečnosti a obraně naší lidové demokratické republiky, o lidové demokratické armádě. V úvodu k vlastnímu vyučování si měly do své třídy pozvat některého vojáka, aby jim ukázal válečná vyznamenání, učitel jim měl před vlastním probíráním učiva přečíst kapitolu z Fábroy knihy *Dukla*, děti si měly přinést do školy obrázky výcviku a výzbroje naší armády, obrázky velitelů a upravit si z těchto obrázků ve škole nástěnku. V metodických poznámkách k učivu nařízenému pro 4. škol. rok obecné školy v říjnu najde učitel kromě jiných tyto pojmy: Sbor národní bezpečnosti, slovanské národy, banky, kapitalisté si nevyřídí spor mezi sebou, ale postaví proti sobě národy, spor s cizími kapitalisty sporem státu a národa, Sovětský svaz se zbavil kapitalistů, pokrokový lid, košický vládní program, využívati zkušeností Rudé armády, lidová armáda, husitská vojska, zájmy lidu, majetníci ohromných velkostatků, naše armáda je armádou politickou, osvětoví dštojnici, dvouletý budovatelský program, naše lesní hospodářství, boj proti hitlerovskému Německu, vojenské jednotky, automaty samopaly, moderní zbraně, pěší oddíly, tankové sbory, kulomety, minomety, motorizované oddíly, děla různé ráže, ženíjní vojsko, čestná povinnost, uvědomělý voják, sabotážní akce německých záškodníků, bdělost bezpečnostních orgánů, akcím učinit konec, němečtí rozvratníci, ničivé akce.

Čte-li tyto řádky otec nebo matka devítiletého dítěte, žákyně nebo žáka 4. postupného ročníku ať městské nebo

vekovské obecné školy, nějaké Věrušky nebo Mirečka, kteří ještě duševně nedorostli na Babičku Boženu Němcovou a kteří se nemohou ještě načíst pohádky O třech zlatých vlasech děda Vševeda a O dvanácti měsíčkách, necht' posoudí sami, jsou-li jejich děti schopny porozumětí politickým, národohospodářským, historickým a jiným pojmům, obsaženým v metodických poznámkách občanské výchovy, předepsané 4. postupnému ročníku obecných škol pro měsíc říjen.

Použil-li by učitel nebo učitelka kteréhokoliv z těchto pojmů, musil by jej náležitě vysvětlit, vyložit, chápavosti devítiletého dítěte přiblížit, a tu si může i školský neodborník dost snadno představit, kam by zabředlo vyučování, kdyby chtěl nerozumný učitel, řídit se metodickými poznámkami časopisu *Občanská výchova*, vysvětlovat devítiletým dětem obecné školy, co je to na př. banka, kapitalista, košický vládní program, politická armáda, lesní hospodářství, ženíjní vojsko, čestná povinnost, uvědomělý voják, sabotážní akce, záškodníci a desítky jiných podobných.

Rodiče devítiletých dětí namítnou, že — pokud vědí — se těmto všem věcem jejich Vlastička nebo Slávek neučili. Je-li tomu opravdu tak, pak jejich učitelé mnoho riskovali. Měli je tomu učit, měli to nařízeno. Učivo občanské výchovy, tak jak je podrobně podle učebních osnov předpisováno v časopise vydávaném Výzkumným ústavem pedagogickým J. A. Komenského v Praze, je pro všechno učitelstvo obecných, měšťanských, odborných a středních škol závazné.

•

O rok starší děti, desítiletí žáci 5. tř. obecné školy, si měli v říjnu uspořádat nástěnku s heslem o Národním shromáždění a měli se pro celý svůj další život naučit o vzniku, složení, práci a významu Národního shromáždění, potom o závodních a podnikových radách, o jejich právech, povinnostech, o volbách do nich, o jejich činnosti v průmyslových podnicích a v úřadech a o demokratických volbách. Měli si upravit nástěnku z výstřížků o závodních radách, měli si pozvat do školy činovníka závodní rady, aby jim pověděl o práci závodní rady, měli se doma optat svých rodičů, členů závodních rad, a potom ve škole spolužákům vyprávět o činnosti závodních rad.

Neznámé cizí pojmy, kterými také tady — jako všude jinde — jsou přeplněny metodické poznámky pro učitele a kterým se musí učitel vyhnout, není už možno uvádět (pracovní podmínky, rozřizštění dělnického hnutí, revoluční odborové hnutí, podnětné návrhy zlepšující výrobu, odborová organizace atd.).

Tomuhle všemu se tedy měly naučit osmileté, devítileté a desítileté děti obecných škol v občanské výchově v měsíci říjnu.

V měsíci listopadu měla být podle předepsaných osnov a podle podrobného učebního plánu občanské výchovy s osmiletými žákyněmi a žáky 3. postupného roku obecných škol probrána, vysvětlena a nacvičena tato učebná látka (vypisují ji jenom v heslech tak, jak jsou v metodických poznámkách pro učitele předepsána v časopise *Občanská výchova*), tedy: složení vlády a kdo jí jmenuje, jak pracuje vláda, komu je odpovědna, proč jí říkáme vláda Národní fronty, třetí vláda Národní fronty, co víš o košickém vládním programu, která znáš ministerstva a které ministry, které znáš náměstky ministerského předsedy, jaké jsou úkoly presidenta (k tomu je text o 20 řádcích a v něm také, že předseda vlády spolupodpisuje písemná úřední akta. protože vláda odpovídá za provádění projevů), prezident T. G. M., prezident E. B., jakou většinou musí být prezident zvolen, komu skládá slib atd.

O tomto všem se měly v listopadu v hodinách občanské výchovy učit osmileté děti našich obecných škol. Měly se tomu naučit, měly si to všechno zapamatovat, aby to mohly panu inspektorovi, prohlížejícímu třídní knihu a zkoumajícímu, probrala-li paní učitelka látku z občanské výchovy, předepsanou na měsíc listopad, aby tuhleto státovedu mohly panu inspektorovi pěkně odříkat. A nejenom to. Měly také kromě toho uspořádat a nacvičit vzpomínkové pásmo, besídku věnovanou 7. listopadu, oslavě ruské revoluce.

O rok starší jejich kamarádi a kamarádky, devítiletí žáci 4. postupného ročníku obecné školy si měli v listopadu pozvat do třídy člena SNB, měli si (úvodem) pohovořit o květnovém povstání a měli napsat — ti devítiletí žáci — do školního časopisu článek o Svazu brannosti. (Ono se totiž od dob našich mladých let ledacos změnilo. Tehdy si sem tam vydávali třídní časopisy septimány a psali

do nich verše. Dnes si vydávají třídní časopisy děvčátka a chlápci čtvrtých tříd obecných škol a píší do nich — podle časopisu vydávaného Výzkumným ústavem pedagogickým J. A. Komenského — články o Svazu brannosti.) Po splnění těchto úkolů se pustili do vážné práce a naučili se — opísejí opět jenom z časopisu *Občanská výchova* hesla, předepsaná v metodických poznámkách pro učitele: co je to květnové povstání, odboj a příprava povstání, zajištění bezpečnosti, vojenský výcvik občanstva, jak bojovali partyzáni, co je SB a jaký má úkol. Potom si měli pozvat do třídy dělníka, který má kladný poměr k práci a k dnešku a je odborníkem ve svém povolání, aby jim vypravoval o své práci, pak měli navštívit některý průmyslový podnik a pohovořit si o práci, o pracovních soutěžích a o dvouletém plánu, načež měli přistoupit k učení o tom, co je to výroba a výrobek, postup od domácí výroby k tovární, tovární výroba v rukou jednotlivců, boj za spravedlivé hodnocení práce, znárodněná výroba, práce v lidové demokratické republice. Žákovská samospráva měla organisovat soutěž v plnění uložených úkolů a připravit besídku, vzpomínkové pásmo na 7. listopad, ruskou revoluci.

Nedostatek místa brání zaznamenat učební témata, předepsaná pro 5. postupný rok školy obecné (v listopadu: dekret o národní správě, podniky státní, zemské, okresní, družstevní a soukromé), stejně jako není možno dále vypisovat desítky neznámých pojmů všeho druhu, kterými jsou vyšperkovány metodické poznámky, mající sloužit učitelům za vodítko a podávat mu zpracovanou látku.

Tento referát by však musil vycházet na pokračování, kdyby měla být veřejnost informována o tom, čemu všemu se teprve v hodinách občanské výchovy mají učit děti našich měšťanských škol, o středních už ani nemluvě.

Nařizují-li učební osnovy z občanské výchovy, aby učitelé učili malé děti obecných škol, děvčátka, která si ještě hrají s panenkami, shora uvedeným tematům, pak je jenom přirozené, že se v oněch metodických poznámkách časopisu *O. V.*, které jsou věnovány učebné látce, určené pro žáky škol odborných a pro studenty škol středních a které vypisují do podrobnosti ve stylu politických úvodníků hesla předepsaná úředními osnovami, čtou celé sociologické, národohospodářské, státovědecké a politické romány, obsahující tolik faktů a pojmů všeho druhu a tolik politické učenosti, že by při zk. ušce z ní nejeđen poslanec nebo sekretář politické strany neprospěl.

Při tom se ovšem nebere žádný zřetel na to, že ani ty větší, dvanáctileté, třináctileté a čtrnáctileté děti měšťanských a nižších středních škol — které mají za sebou 6 let protektorátní školy — nemají všechnu tu politiku a státovědu ve svých hlavách kam dát, protože jim chybí všechny předpoklady, všechny i ty nejjednodušší vědomosti, na př. zeměpisné a dějepisné. Vždyť děti letošního posledního ročníku našich měšťanských škol se teprve v tomto školním roce po první dovidají o Evropě a o světě. Po první v životě slyší o Británii, o Francii, Indii, Japonsku, Americe atd. A jak málo je toho, co se letos o světě mohou dovědět, když na tu všecku učebnou látku předpisují osnovy pouze I. semestr, při školního roku. Pro druhý je předepsán hospodářský zeměpis republiky.

To není vyučování, to je promrskávání, to je letem světem, z něhož si nadanější a pilnější žáci odnesou do života něco, ale ti druzí velmi málo. A s dějepisem je to zrovna tak, ne-li hůř.

A k tomu si, prosím, přečtěte, jakou statovědu a politiku máme nařizeno v měšťanských školách probírat s dvanáctiletými a třináctiletými dětmi. Obětujte 7 Kčs a kupte si — opětně prosím — aspoň jeden sešit časopisu *Občanská výchova*, vydávaného Výzkumným ústavem pedagogickým J. A. Komenského.

Jedno v tomto časopise nenajdete: sebe menší zmínku o tom, že nejenom samým košickým programem, nejenom samou organisací zestátněného průmyslu a dvouletkou a samým feudalismem, kapitalismem a socialismem je a má být živ náš školák a student, ale také utvrzeným mravním postojem k životu a k lidem, čestnou povahou, pevně přisvojenými mravními zvyky a na neposledním místě slušným chováním.

Nestačí a nemůže stačit, je-li naše dítě ve věku školou povinném opět a opět vyučováno tomu, jaká je účast dělnických a zaměstnaneckých organisací na správě a kontrole

podniku, nebo tomu, jak je rozdíl mezi první a druhou pozemkovou reformou, jaká obluda byl kapitalismus v Rakousku a v prvním období ČSR, a neslyší-li při tom ani slovo nikoliv o politickém, nýbrž o mravním příkladu vynikajících osobností našich i světových, o potřebě spravedlnosti v poměru člověka k člověku, o humanitní demokracii, o výchově citu a vůle atd. Kdy pak s takovou uslyší na příklad náš student nikoliv o literárním díle, ale o mravním heroismu Boženy Němcové a nikoliv o buditeckém významu, ale o povahové spanilosti mladého Františka Palackého?

Jenom vědomosti a nic než vědomosti ve všech předmětech i v občanské výchově, která žádnou výchovou není.

Nás učitele tíží mnoho bolestí. Nejmenší z nich není ta, že se nám do škol v této době, od osvobození, všemi okny a dveřmi tlačí přemíra učebných úkolů a učebné látky ve všech předmětech, přetěžování a maximalismus, všechno to, čemu říkáme dvěma slovy didaktický materialismus.

Ti z nás, kdo působí ve škole čtvrt nebo třetinu století, mohou o tom vydati svědectví, jaká je to dnes v našich školách neklidná štváň, jak se pro přemíru učebné látky nedoučuje — a to je jeden z největších hříchů ve škole —, jak se ve všech předmětech zvyšují požadavky, jak nám, zkrátka obrazně řečeno, voda stoupá už až po bradu.

Účelem těchto řádků má být jedno. Upozornit naši veřejnost, pokud se o práci ve škole zajímá, na učebné látce z jediného předmětu (a to jenom na 2 školních rocích ve 2 měsících), že tu něco není v pořádku. Pro neobdobný opakují diagnózu tohoto zjištěného faktu. Je to didaktický materialismus, to je: modloslužebnictví učebné látky.

České školy, i národní, vynikaly odedávna tím, že zabíraly v učebné látce vždycky hezky do šířky. Mají-li se v nich nyní desítky dětí pátého postupného ročníku obecné školy učit (viz 1. sešit *Občanská výchova* str. 9) o tom, co jsou to závodní rady, podnikové rady a zaměstnanecké rady, pak jsme — o tom nemůže být žádné pochyby — dosáhli rekordu a primátu v evropském školství.

do ba a lidé

Otto Gráf

»... o čest studentů i university!«

Nazývají ji »budoucností a nadějí národa«. Vymýšlejí nejsladší fráze, aby ji získali. Líchtí jí a lhou — to proto, že ji milují. Ztročují ji, srážejíce její křídla rozpjatá k rozletu, — a také oni se zaklínají, že ji milují. Jsou i jiní, kteří mluví pravdu, chrání ji a vedou pevnou rukou, jsou dobří a laskaví, nepochlebují, milující ji srdcem statečným. Avšak ani ti, ani oni ji neznají.

»Jaká je ta mládež?«, s povzdechem řekl své žačce na Alma mater staříčkový univerzitní profesor onoho rána, kdy se na okraji Prahy v Masarykově koleji scházelo 330 delegátů fakultních spolků, aby po vzrušených volbách loňského podzimu zvolili nyní nový správní výbor vrcholné studentské organisace, výbor Svazu vysokoškolského studentstva. Bylo 14. února 1947, zasněžené ráno, na nárožích kolem právnické fakulty visela černě orámovaná oznámení se jmény studentů, vyloučených z fakultního spolku, protože se podrobili normálnímu státnímu zkouškám v době, kdy velká většina jejich kolegů volala po zkouškách dílčích. Bylo to v době, kdy studenti, univerzitní profesori, ÚRO a noviny veřejně tančily kolem této otázky nervosní tanec, doprovázený blesknou hudbou profesorské polemiky, která by se lépe než na ulici vyjímala v tichu síní akademického senátu. Bylo to v době, kdy noviny jsou plny úvah a frází o mládeži, nikoli jen studentské.

»Jaká je ta mládež?«, povzdechl znovu starý profesor a zvolná se rozhovořil o »příliš jednostranné a fanatické mládeži komunistické a o skutečně reakční mládeži národních

socialistů, neskryvaje, že sám náleží k jedné z obou těchto politických stran. Hovořil a uvažoval, pln pochyb i nadějí, stále nenalézáje pravé odpovědi. Starý, dobrácký profesor ..

Antonín Zápotocký byl na valném shromáždění studentů uvítán potleskem — zdvořilým a chladným. Má stále ještě otevřený účet se stranami, jejichž studentská mládež při fakultních volbách loňského podzimu zvítězila a která proto na dnešním shromáždění má většinu. Tito národně socialističtí a lidovečtí studenti, kteří vytvořili společný blok demokratického studentsva, často čtou ve svých stranických novinách útoky proti ÚRO a jejímu předsedovi. Antonín Zápotocký, jenž dovede za několik okamžiků rozehrát zástup dělníků i když ve tvář jasně a ostře říká nepřijemné věci, narazil v Masarykově koleji na chladnou stěnu. »V Revolučním odborovém hnutí,« řekl ve svém projevu, »přiznáváme také studentské mládeži právo klást požadavky. I když tyto požadavky nejsou s našimi v souladu, neznervosní nás to. Domnívám se, že starší lidé — jakmile se dají znervosnit — mají udělat místo mladším. Před námi stojí příliš mnoho problémů, abychom chtěli žádat, aby všude byla jednota. Kvas a rozpory mezi mládeží jsou zdravé a nutné, a jen z tohoto kvasu může vyrůst zdravý a šťastný zítřek. Musíme však všichni mít na zřeteli, že nelze hazardovat, že jsme ještě nedosáhli neotřesitelné bezpečnosti — pohleďte jen na dnešní mezinárodní situaci. Cílem nám všem společným je uhájení samostatnosti národní a státní, abychom svoje věci sami mezi sebou mohli vyřizovat, abychom si za všech okolností udrželi to, k čemu jsme — byť i po diskusích a rozporech — dospěli, a abychom sami byli pány ve svém domě...« Studenti poděkovali za projev Antonínu Zápotockému zdvořile a chladně.

Jaroslav Stránský byl uvítán bouřlivě. Oslňující řečník a skvělý stylista, dříve ještě než promluvil, našel ve shromáždění souhlas, inspirující k projevu vsuktku brilantnímu: »... Zachovejte si jako inteligence svou střízlivost, nedejte se strhnout sklonem této doby oddávat se frázím, slavnostem a všemu tomu, co president Osvoboditel nazýval fangličkářstvím. O vaši přízeň se ucházejí politické strany. Nemějte je podle toho, jak příjemné, jak po srsti se snaží s vámi mluvit. Ta strana a každý, kdo se snaží studenta získat tím, že mu lichotí, mluví se studentem jinak, než jak se má s ním mluvit, jako se vzdělavcem. Je velmi pohodlné — přijít a lichotit. To nestojí nic víc, než otevřít ústa a najít příjemná slova. Nectí vás ten, kdo s vámi takto mluví... Tato doba je nesmírně těžká. Každá schůze ministerské rady je překonáváním nesnází. Pomalu a těžko se dostáváme do kolejí. Můžeme však a musíme mít trpělivost. My staří bychom si zoufali, kdybychom neměli naděje, že tato mladá generace, až přijde, přinese si novou svěžest a mohutnost pro své úkoly. Neříkám, že tu svěžest už pozorujeme; to by bylo lichocení. Buď spasí tento stát generace nezatížená tím prokletím války a utrpení, jímž jsme poznamenáni my staří, nebo tento stát a národ nespasí nikdo. Prosim, abyste byli silnými kde jen to je možné. Buďte solidární, respektujte svobodu jeden druhého a krácejte vstříc lepší a krásné budoucnosti své vlastní a naší republiky.« Ohlušující potlesk a nadšené volání provázely ministra při jeho odchodu ze studentského shromáždění.

Universitní profesor prof. Bydžovský vstoupil na tribunu, studenti tleskali a povstávající se svých míst, zdravili Jeho Magnificenci. Je nuvěřitelné, jakou širokou stupnicí citů a pocitů lze vyjádřit pouhými nárazy lidských dlaní: zdvořilost, oslnění i lásku. Rektor, šedivý a tichounký, bez gest a nápadných pohybů přistupuje k mikrofonu; připomíná otce sklíčeného nad divokostí děcka, které si — po kolikáté již?! — při svém bujném běhu zarazilo trn. Je nutno vyjmut trn, jako bylo nutno tak učinit a jako bude nutno i v budoucnosti činit — s láskou, pokáráním a vždy opět a opět. Bylo mi trochu líto rektora, který celý svůj život žil mezi matematickými problémy a nyní prosí studenty, aby při svém dnešním sněmování zachovali pravou míru:

»Výsledky fakultních voleb byly politické a také vaše dnešní jednání bude politické. Doufám však, že průběh bude důstojný. Vzdělavci mají být v politickém životě vzorem. Mají větší rozhled než obyčejný člověk a nemají přísahat na vše, co jim některá politická strana předkládá. Máte před sebou plno problémů nepolitických, a přejí vám, abyste svou

práci přivedli ke zdárnému konci a aby dnešní vaše shromáždění činilo vám i naší universitě čest.« A řekl jim pak, proč není spokojen s tím, jak se studentstvo chopilo problému dlících zkoušek na právnické fakultě. »Solidarita je velká věc, ale akademická svoboda má také své hodnoty. Vylepování plakátů a vyhrožování — s tím nemohu souhlasit.« Mluvil o připravovaném zákonu o regulaci přílivu posluchačů na vysoké školy, o projednáváném školském zákonu a šestistém výročí Karlovy university, které oslavíme v příštím roce. Když rektor odcházel, studenti opět tleskali, opět povstali, ale byli zřejmě rádi, že mají za sebou projev, který je odděloval od slibně se blížícího politického utkání. Demokratických s Pokrokovými.

Začalo to nevinně tím, že v polední přestávce Demokratičtí zpívali písničku »Zajíček v své jamce sedí sám«, zatím co místo v jamce skutečně seděl za předsednickým stolem předseda SVS Jan Zajíček a připravoval odpolední pořad. Tento Zajíček (za stolem, nikoliv v jamce) je politicky neorganizovaný student, ale v průběhu valného shromáždění dověděl jsme se pravdu od Demokratického, který hřimal s tribunu, že »známe ty bezpartyjní, známe, jak vypadají a jak přísluší marxistům, a Zajíček je také bezpartyjní,« což bylo provedeno vítězným pokřikem všech Demokratických. K tomuto jásoťu došlo však až v pozdních nočních hodinách, kdy nikdo již nevzpomínal na prosby Jeho Magnificence o zachování průběhu, jenž by »činil studentům i naší universitě čest«. V těch pozdních hodinách byly již stranické váčné rozpoutány naprosto.

Každý politický systém má svoje osudové číslo: sionisté — nemýlím-li se — číslo 7, Hitler 1000 (viz říše na tisíc let) a demokracie 51; to proto, že při získání 51% hlasů není nutno se ohlížet na menšinu, je možno přehlasovávat ji a přece hrdě bušiti na svá prsa s voláním »já, demokrat«. Studenti znervosněli z tohoto fatálního čísla demokracie, neboť přes výsledky z podzimních fakultních voleb přece jen byla nejistota; početní rozdíl mezi Demokratickými a Pokrokovými je nevelký a pro některé otázky je na valném shromáždění třeba dvoutřetinové většiny, na př. aby mohly být měněny stanovy. Proto ihned po zahájení došlo k prudkému boji o delegaci spolku Všehrd, který přihlásil delegáty i za ty svoje členy, kteří již dávno opustili spolek a nezaplatili příspěvky. Všehrd tu podle svých stanov postupoval formálně správně, když sáhl hluboko do kapsy a zaplatil příslušné příspěvky do SVS, ale o tuto otázku vznikla na valném shromáždění dlouhá tahanice, až vystoupil vyrouhlý sociálně demokratický student a jménem svých soudruhů prohlásil, že sociální demokraté zastávají názor — »pro udržení jednoty studentsva« — že delegace Všehrdu má být k hlasování připuštěna. Připojil však, že »s postupem Všehrdu po stránce morální naprosto nesouhlasí, protože systém, jakým byla stanovena delegace Všehrd, je legálním způsobem, jak kupovat studentské hlasy.« Předseda Všehrdu Ransdorf na to poněkud nejistě odpověděl, že »kupování studentských hlasů se zúčastnily všechny politické strany.« Pak bylo delegaci Všehrdu přiznáno hlasovací právo v plném rozsahu.

Mnohem trapnější byly hádky o přijetí některých fakultních spolků, které žádaly o přiznání členství v SVS. Shromáždění se na příklad po dlouhé hodiny přelo, je-li Masarykova státní škola zdravotní a sociální péče školou vysokou nebo odbornou, zatím co delegátka této školy trpělivě stála za dveřmi jednací síně a čekala, jak spor dopadne. Konečně Masarykova sociální škola byla přijata, delegátka vstoupila a její mírumilovný zjev na tribuně připomínal svěží kopretinu, která zázrakem vzrostla právě uprostřed hromady trossek starého válečného Haraburdí. Poděkovala kolegům jménem posluchaček Masarykovy školy a vysvětlila, že do této školy jsou přijímány maturantky a přednášejícími je valná část profesorů Vysoké školy politické a sociální a docentů i profesorů z lékařské fakulty. Netrvalo však dlouho a toto přijetí bylo zrušeno stejně jako mnoho dalších usnesení bylo v zápětí revokováno. Dověděl jste se zajisté již z denních listů, že valné shromáždění SVS překonalo třicetihodinovým nepřetržitým sezením všechny dosavadní rekordy; domnívám se, že překonalo i platné rekordy v počtu revokovaných usnesení. Nebylo odhlasováno nic, aby v příštích hodinách nebylo o věci hlasováno znovu a zcela opačně.

Jako kopretinka dopadl i statečný konservatorista, jehož výbor má většinu Pokrokových a proto marně volal Demokraty: »Ve všech kulturních státech jsou konservatoři aka-

demické. Po revoluci nás studentský národní výbor vyzýval, abychom přistoupili k jednotnému odborovému studentskému hnutí a nyní najednou je prý konservatoř střední školou. Nebyla ji ani za první republiky, vždy měla povahu zvláštní školy. Kolegové nevědí, že na konservatoři byla mistrovská vysoká škola. Máme vysokoškolská stipendia, vysokoškolské tramvajenky, a nyní ne úřady, ale vy, kolegové, nás desavoujete a pomáháte zrušit naše vysokoškolské sociální výhody! Apeluji na vaše svědomí! My nemáme milionové jmění jako Všehrd, musíme si dlužit. Bylo by to po prvé po revoluci a znamenalo by to návrat k neblahým poměrům před 5. květnem! Znovu připomínám stipendia a je mi skutečně trapno, že se v tomto studentském kolegiu musím ohánět autoritami mimostudentskými! Debata o konservatoři byla divoká, hodiny trávající a student by nepochybně zasloužil názvu Konservatorista-Lvi Srdce.

Slyšel proti sobě i argument:

»Za války byly všechny vysoké školy zavřeny, konservatoř zůstala otevřena.«

Odrázel ránu: »Jen proto, že Němci zapomněli konservatoř zavřít, nejsme škola vysoká? Stydím se, že se tu takhle argumentuje!«

Rány prošly se všech stran a nakonec nebylo již ani jasno, má-li být konservatoř přijata do Svazu, či z něho vyloučena. Komunistka volal: »Kolegům nejde o to, zda je to škola vysoká nebo nízká, ale jde jim o to, že je to škola pokroková!« Rečníci Demokratického bloku odpovídali: »Nám nejde o vyloučení konservatoristů. Chceme zadržet jen část mandátů za ony konservatoristy, kterým se vysokoškolských výsad nedostalo.« Plno formálních závdav a nejasností stále stupňuje zmatek a nervositu. Studenti Bloku navrhnou přerušit valnou schůzi, zjistit, jak je to s konservatoři a svolat za několik dní novou valnou hromadu.

Předseda: »Kolego, беру ti slovo, budeš tak laskav a opustíš řečnické. Až se přihlásíš písemně o slovo, jsem ochoten ti je dát.«

Student Chval: »Podle stanov má řečník právo odvolat se k valné hromadě, když mu předseda vezme slovo. Vyslovuji předsedovi nedůvěru!« (Volání »Zajíček ven«, pískot, dupání.)

Předseda: »Kolegové, volám vás k pořádku po prvé.«

Soc. dem. student: »Kolegové, žádám vás, abyste si uvědomili, že kolej, ve které jste, nese jméno presidenta — Osvoboditele!«

Student z Bloku: »Kolegové, protestuji, že je zde zneužíváno jméno Tomáše G. Masaryka a divím se, že vinník není volán k pořádku.«

Jiný student: »Republika potřebuje naši práci. Jestliže odročíme toto valné shromáždění, ztratí 330 lidí při nejmenším 12 hodin, které bychom mohli věnovat studiu.«

Reportér je zcela bezradný nad tím, jak vylíčit vše, co se dalo po několik dalších hodin. Zmatek, hlasování, revokovaná usnesení, osobní útoky, návrhy, rozhodnutí konservatoristů, že odejdou ze shromáždění, ale přece jen zůstávají, další formální závdavy, nová hlasování a tak stále dokola. Ransdorf konečně prohlašuje, že mu stačí, prohlásí-li předseda spolku konservatoristů na čestné slovo vysokoškolskáka, kolik zastupuje studentů-vysokoškolskáků.

Předseda konservatoristů: »S hlediska, které bylo platné po revoluci, na své svědomí prohlašuji, že můžeme mluvit za 1004 posluchačů.«

Ransdorf: »Tato formulace je nejasná. Navrhují přesnější: Místopředsedně prohlašuji, že na akademii a konservatoři je 1004 vysokoškolských studentů.«

Nová debata a konečně předseda konservatoristů: »Ručím za 1004 členů spolku, kteří vyhovují všem předpokladům, aby byli členy SVS a mají všechny náležitosti vysokoškolskáků.«

Tak konečně v 21 hodin se dostalo valné shromáždění, svolané na 8. hodinu ranní, přes volbu skrutátorů, verifikátorů a zprávu ověřovací komise, což na normálních valných shromážděních bývá provedeno také za pět minut.

Obilka cigaretového dýmu se proměnila v jakousi těžko prostupnou hmotu podobnou vatě, v níž se ztrácely tváře delegátů. Nyní však po rozřešení hlasovacího práva konservatoristů nastalo jakási uklidnění a delegáti připomínali vojsko »polem ležící«, jež se mezi dvěma bitvami důkladně posiluje k novému boji. Objevily se láhve s mlékem, tlusté krajíce chleba a spokojený pohyb čísel byl viditelným důkazem krátkého příměří. Jen reportér se nevráživě rozhlížel po hodujících studentech, neboť byl tu s nimi již 14 hodin

a nepamatoval — bláhovec — že v každé, i studentské válce, je nutno zajistit přísun. Rozhodl se však vytrvat, neboť i on toužil po odpovědi na otázku, »jaká je ta lázeň.«

(Dokončeno)

dokumenty

Dr Jan Herben

Historie se opakuje

K tomuto článku, který r. 1919 napsal nejlepší český novinář své doby dr. Jan Herben, není třeba komentářů. Čtenář sáhde, že různé problémy národní čistoty a dokonce i osoby žalobců zůstávají stejné. Jako tehdy bylo třeba bojovat, je třeba bojovat i nyní.

Minim dr. Zdeňka Nejedlého, profesora hudby na české universitě, a jeho případ, který je tento:

Prof. Nejedlý vyloučil 29. listopadu 1918 skladatele Josefa Suka z národní hudby i z národní společnosti proto, že prý »ve chvíli největšího utrpení národa přijímal od rakouské vlády spolu s klerikálními a německými zrádci české věci rakouské řády.« O něco později našel Josefa Suka, že »má jistý sklon k rakouskému aktivismu« a obvinil celé České kvarteto, že za války hrávalo »ve prospěch c. k. vlasteneckých účelů« a že pouze odporem zdejšího německého konsula ušetřeno bylo »politické ostudy« nebo prý chtělo hrát v Berlíně »k nejhanebnějšímu účelu, t. j. ve prospěch Němců v Belgii«; ke všemu jednu skladbu maďarskou, jednu německou a jen jednu českou.

Obvinění působilo na skladatele Suka vražedně. Byl zavrhován na ulici nervovým otřesem a cizími lidmi přiveden domů. Pozbyl na čas řeči. Odvezli ho na venkov. Pomalu a jen pomalu se zotavuje. České kvarteto nevědouc, kde by došlo ochrany, odevzdalo svou věc do rukou t. zv. Maffie, která zřídila čestný soud ze členů dr. Boh. Franty, Josefa J. Friče, dr. A. Hajna, Jaroslava Kvapila, J. S. Machara, Schelnera, dr. Sámala a dr. Bedřicha Štěpánka. Čestný tento soud po svědomitěm uvážení všech dokladů vydal náleze, ve kterém zjistil toto:

1. Pánové Suk i Hoffmann z Českého kvarteta nikdy se o řád neucházeli; byli navrženi k vyznamenání nějakému již r. 1911, a poznovu r. 1916 zemským hudebním referentem, jenž vládní kruhy upozorňoval na 25leté umělecké působení Českého kvarteta, jehož nejstaršími členy jsou Hoffmann a Suk, kdežto Nedbal a Wiban odpadli. Pánové věděli, že se jim nějaký řád chystá, ale nic víc — řádu nedostali.

2. Čím dr. Nejedlý obvinil České kvarteto stran berlínskému koncertu, ukázalo se být nepravdou. Není pravda, že pánové chtěli koncertovat v Berlíně ve prospěch Němců v Belgii a že jen proto neprovedli národu politickou ostudu, jelikož již pražský konsul německý odepřel pasy do Německa. Opak je pravda: České kvarteto dostalo od konsula pasy do Německa ochotně, ale odepřelo koncertovat v Berlíně, jakmile dostalo do rukou program koncertu s poučením, jakému účelu je čistý výnos věnován. Odepřelo přes to, že mu byla z Berlína od pána v říšském ministerstvu vnitra poslána telegrafická vyhrůžka: Pánové, rozmyslete si to, bude vám to velice škodit. České kvarteto jednalo tedy vlastenecky a přímo mužně.

Tímto rozsudkem dr. Nejedlý byl usvědčen, že utrhal na cti. V podrobnostech mohlo by se ještě ukázat na to, do jakých potměšilých slov prof. Nejedlý svá obvinění zabaloval. Slyšte: »Suk (i Hoffmann) přijímal řády ve chvíli největšího utrpení národa a přijímal je společně s klerikálními a německými zrádci české věci.« — Ve skutečnosti šlo o jediný řád, jehož vůbec nedostal. A podiváte-li se na seš nam těch klerikálních a německých zrádců, vidíte: čeští spisovatelé Jirásek, Heyduk, Rais, Kvapil Jar., Stolba, jsou to čeští výtvarníci: Švabinský, Uprka, Kotěra, jsou to umělci: Kovařovic, Suchý, Hübnerová, jsou to veřejní pracovníci: Prokůpek, dr. Schuster, dr. Viškovský, dr. Živanský... Všichni zasvěcení lidé vědí, která to byla doba, kdy dvůr císaře Karla hleděl si získat český národ nejen amnestováním politických lidí našich, nýbrž i udělováním řádů vynikajícím kulturním figurám našim. Mezi nimi byli také Suk a Hoffmann. Jestliže nikdo z těch, pro které byly chystány řády, nemůže být nařknut ze zvláštních dispoic k lásce habsburské ani jistým sklonem k rakouskému aktivismu, pak promluví jen

zloba o dispozici a sklonu při hudebním skladateli, který jak-
těživ nic jiného nedělal než hudbu, a to dobrou českou hud-
bu. Aktivisty byli pojmenováni ti politikové, kteří se smlou-
vali s Rakouskem, kteří nevěřili v budoucnost národa mimo
Rakousko. Aktivism byl přihanou. Jakým aktivistou mohl
být hudební skladatel?

Prof. Nejedlý nyní praví, že při pranýřování J. Suka a
Českého kvarteta šlo mu »přece o veřejnou hodnotu národní
kázně i v umění, což prohlášení čestného soudu rovněž po-
míjí mlčením.« Soud prý měl rozhodnout, zdali český člověk,
dokonce člen Českého kvarteta po světě známého, směl po
našich domácích slavných přísahách vystupovat v Německu
v úloze rakouského umělce. Na to prý byl čestný soud poví-
nen dát jasnou odpověď, zdali ano či ne. Kdyby snad řekl
ano a omlouval to okolností, že České kvarteto chtělo při tom
dodat zprávy Maffie do ciziny, znamenalo prý by to schva-
lovat jezovitskou zásadu, že účel světi prostředky. Při tom
pomyšlení jítí se všechny vnitřnosti prof. Nejedlého, zdví-
hají se mu hrůzou vlasy na hlavě, až sotva stačí rozčillením
vyložit hrozné následky takového jezovitství. České kvarteto
mělo hned pozvání berlínské odmítnout. Protože neodmítlo,
působilo zlobně na veřejnou mravnost. Šlapalo národní ká-
zeň. A dokonce České kvarteto strpělo v novinách lež. Lhalo
se totiž veřejně v novinách českých i cizích, že nedostalo
pasu do Německa, a ono proti této lži neprotestovalo. »To vše
je morálka — již, přiznám se — nechápu,« vzlyká prof. Ne-
jedlý. Tyto morální tirády jsou hlavní příčinou, proč se v té-
to věci chápu pera. Tyto tirády urážejí. Prof. Nejedlý tváří
se jako dítě, které včera spadlo s nebe na tuto krásnou zemi
českou a je omráčeno hanbou a hrůzou, že v této krásné
zemi se lže. Nalezlo lež v novinách, kterou České kvarteto
neopravilo. Prof. Nejedlý je historik a může vědět tedy, že
v národech potlačených bývá mnoho lží. Národové ztotožněni
užívají proti přesile úskoků a lsti, neboť to bývají zbraně
slabých. Je to smutné, ale taková je skutečnost. Poláci posvě-
tili národní zradu přímo za mravní princip politiků, vy-
tvořili z ní národní filosofii, a nikdo menší než Mickiewicz
byl v Konrádu Wallenrodovi hlasatelem tohoto učení. Wal-
lenrod lhal a přetvářoval se celý život, aby mohl zradou ně-
meckého řádu osvobodit vlast. Ale netřeba být historikem.
Žije někdo mezi námi, kdo není pokrytcem, zná všechny ty
adresy a jiné dokumenty, psané za Palackého, Havlíčka, Rieg-
ra, Sladkovského, Grégra, Kaizla a všech politiků, až na naše
dny, kdo — pravím — zná je a věří, že všechna ta oddanost,
láska k trůnu a dynastii, že všechna ta ujišťování věrnosti
a ochotou prolévat i krev za císaře a říše, že to všechno bylo
pravdou? Ne přetvářkou? Přetvářkou vynucenou, protože kři-
mínaly a šibenice hrozily tomu, kdo by byl mluvil jinak?
Ó, milý pane. Tato přetvářka a lež byly nutné, jestliže jsme
chtěli vůbec být živi. Začalo to dávno: naši tajní evangelioi
lhalo po celé 17. a 18. století, dokud jim nebylo dovoleno za
Josefa II. sejmut škrabošku. A díky tomu skrytému semeni,
ono chránilo tradice Husovy, Chelčického a Komenského.
Plivněte po nich, pošpiňte hanebníky, kopněte do jezovitů
těch, pranýřujte zbabělce, neboť lhalí a lhalí veřejně, urážejí
vaši mravnost, jsou vyznavači morálky, které vy, ve své
mravní útlocitnosti, nechápete.

Ale abyh zůstal při našich letech válečných. Když Ma-
saryk odcházel do ciziny s velezradou v duši a předstíral, že
odjíždí léčit porušené zdraví své a dečino, světil účel pro-
středky či ne? Nelhal Beneš, když se plížil přes hranice
s podvrženým pasem a rancem na zádech jako řemeslník?
A čtete protokoly všech těch, kdož byli obžalováni nebo jen
svědky před vojenskými soudy. Všichni jsme malí. I po 6.
lednu i po 15. únoru vydávali jsme se za Rakušany, a Rakuša-
ny jsme byli až do 28. října 1918. Taková byla morálka, že až
do toho slavného dne byl jeden z nejpodnikavějších členů
Maffie zapsaným policejním špielem, aby viděl dobře na ty
nitky policejní a vládkna vídeňská. Na otázku prof. Nejedlého
tedy, zda nám účel opravdu světil prostředky, odpovídal
klidně: ano. Jsem jist, kdyby čestný soud měl odpovědět,
zdali jen proto České kvarteto mělo koncertovat v Berlíně,
aby se odtud dostalo do Holandska a tam zprostředkovalo
spojení mezi Maffii a našimi revolucionáři za hranicemi, že
by s velikým klidem řeklo: ano. A jsem jist, že nás — vše-
chny lháře a jezovity — veřejnost dnešní i budoucnost ospra-
vedlní. Prof. Nejedlý, aby svou osklivost nad Českým kvar-
tetem zesílil, ptá se také, zda by na př. Francouzi, lidé mys-
lící rovně, schválili účastníci se podniků tak zpupně protido-
hodově? Odpovídal: Analogie tato je falešná. Francie
vedla otevřený boj proti Němcům, neboť Francouzi jsou ná-

rod svobodný; my, Čechevé, bohužel musili jsme dělat pod-
kopy skrytě, neboť byli jsme spoutanou součástí Rakouska
a Rakousko bylo bratrem Německa. Co by rovně myslící
Francouz musil zatratit doma, to nezatrátí při národě českém,
a my víme skutečně, že zradu našich diplomatů i zradu legií
československých zahrnuje chválou i obdivem.

Doposud jsem se zabýval jen obranou, kterou prof. Ne-
jedlý hleděl uniknout nálezu Maffie. Doufám, že jsem doká-
zal, že obrana jeho je nedostatečná. A proto také doufám, že
mám právo posadit pachatele teď na lavici obžalovaných a
žalovat ho veřejně.

Tvrdím, že útok prof. Nejedlého na skladatele Suka byl
jen jedním článkem z dlouhého řetězu skandalizování, kte-
rému jsou Suk, Novák, Janáček a jiní někteří skladatelé
naši vydáni na pospas po několik let, a Suk zejména více než
deset let. Skandalizování, nic jiného. Suk byl od něho vylou-
čen ze společnosti českých skladatelů. Byl prohlášen za sklada-
tele, který není schopen skládat hudbu národní, protože
k národní hudbě je zapotřebí osobnosti zcela jiné... osob-
nosti, která za rakouský řád nevstupuje do společnosti kleri-
kálních a německých zrádců české věci, která nemá zvláštní
dispozice ani sklon k rakouskému aktivismu. Pro své praný-
řování vybral si prof. Nejedlý jenom Suka, ačkoli v zprávě
o udělených rádech Suk jmenován byl ve společnosti patnácti
předních a nejpřednějších českých jmen. Každý vidí, že
v tom byla schválnost. Neboť jestliže Suk, tedy také všech
oněch patnáct našich mužů patří mezi zrádce české věci, mezi
lidi se zvrhlými dispozicemi a sklonem k rakouskému akti-
vismu. Těm všem dal prof. Nejedlý pokoj. Ale vrhl se na hu-
debníka, který je bezbranný. Umí dělat hudbu, ale neumí do
novin psát a polemizovat. To je jediný důvod odvahy Ne-
jedlého.

Přecházím k otázce velmi důležité a vůbec zásadní. Zní:
Odkud prof. N. čerpal právo, jakou má legitimaci k tomu,
aby soudil válečné provinilce? Tato otázka musí se stát mezi
námi všeobecnou. Měli bychom hledět do očí každému, kdo
vystupuje s mravním rozhořčením a se žalobami po 28. říj-
nu. A dokonce neměl by se do časopisů našich připustit ni-
kdo, kdo vystupuje anonymně nebo pod škraboškou. Roze-
znávejme také velmi opatrně mezi lidmi, kteří byli za války
na ráně (exponováni), a mezi lidmi, o které se nikdo nestaral.
Podle těchto pravidel lze srovnávat také prof. N. a České
kvarteto. Pánové z kvarteta nemohli za války záležet do
ústraní, kde by o nich nikdo nevěděl. Naopak, pořád byli
na ráně. Čtělo se, aby hráli, a musili hrát. Zbabělci nebyli;
čekali jen na příležitost, aby ochotně zprostředkovali přes
Holandsko spojení pražské Maffie s dr. Benešem. Nebyla to
malíčkost. Přistihnout je — čekal je kriminál. A nehodu tak-
ovou nikdo nevyloučí, vzpomene-li si, že při prohlídkách na
hranicích byli lidé svlékáni do naha, že byly párány šaty a
límece, boty a klobouky. Když pánové z Českého kvarteta
odepřeli hrát v Berlíně, přes vyhrážku, to samo bylo hrdin-
ství, neboť všichni čtyři chodili k odvodům.

Naproti tomu o prof. Nejedlém nevíme nic. Chodil na e.
k. universitu přednášet a bral c. k. plat, ačkoli se mu hnu-
silo všechno, co bylo rakouské. Nikde nebyl exponován. A kdo
nebyl v pokušení, neví sám, jak je zbabělý. Trpěl jen velice,
když chodil na koncerty, kde České kvarteto hrálo Haydna.
Proč tam chodil? České kvarteto hrát musilo, ale N. poslouchat
nemusil. Konečně prof. N. mohl se exponovat sám. Když
pod tím Haydnem tak trpěl, proč nevykřikl, proč k čertu,
vstával a nezástal sedět při hymně, aby osvědčil, že není Ra-
kušan? Proč ty jeremiády o veřejné mravnosti nemapsal ro-
ku 1916? Takový je rozdíl mezi lidmi slušnými a licoměrní-
ky; pro nás 28. říjen značí konec lži, neboť byli jsme zbaveni
otroctví, které nás nutilo ke lsti a přetváře; kdežto licoměrníci
začínají lhat po 28. říjnu. V nynější záplavě popravo-
vání nastává veřejnosti povinnost dívat se dobře nejen na
žalované, nýbrž i na žalobce.

Zalují na prof. N., že po 28. říjnu potupil dva čestné
muže, Suka a Hoffmanna, kteří slávu české hudby roznegli
do světa. Potupil je bezdůvodně.

Kdo má oči k vidění, vidí toto: Zdeněk N. je historik,
který je také hudebník. Je hudebníkem, který je také histo-
rikem. Takových lidí je málo. Utkvěla tedy v hlavě prof. N.

myšlenka, že on může být vůdcem české hudby, že může předpisovat směr české hudbě. Ale česká hudba ho neposlouchá. Skladatelé jsou svěhlavá čeládka, a ten Janáček, ten Suk, ten Novák a ti jiní skládají jako svobodní ptáci. Prof. N. jako historik zná se také v genealogii, a sestrojil hudební rodokmen: Smetana — Fibich — Förster — Ostrčil. Hudebníci čeští nepochopují, proč je vynechán Dvořák, ač České kvarteto sklízí s Dvořákem hotové triumfy pro českou hudbu v cizině. Prof. N. představuje si své vůdcovství jako medvěďdár, medvědi však netancují podle jeho taktovky. Proto je luže holí a bodá žhavými bodci. Prof. N. pustil se do hudební kritiky odborné. Odborníci (vlastní žáci) však obmažili jeho nevědomost odbornou. Proto teď pěstuje kritiku jen ideovou a rozzuzuje, kdo z hudebníků je materialista, muž mravný, kdo má zvrhlé sklony, kdo je abstinent, idealista... Deset let týrá Suka tento medvěďdár, a Suk roste od díla k dílu, je svůj, je jiný, než předpisuje medvěďdár; když N. nemohl zabít »Zránce«, uhořel člověka.

Takový je případ Nejedlého.

dopisy

SČM

Vážený pane redaktore!

Nejsem z těch, kteří v SČM nikdy nepracovali a kteří to nezkusili. Já jsem to zkusil a zkušenosti jsem nabyt dostatek. Jeden čas jsem byl i předsedou libereckého kraje a měl tak možnost stýkat se s členy ústředí. A přece jsem v lednu 1946 z SČM vystoupil. Proto, že jsem nechtěl svým nestranným postojem pomáhat ústřednímu výboru k tomu, aby pod pláštěm těch drobných pracovníků v místních a okresních výborech na venek propagoval jeden světový názor. Věřil jsem nejprve, že to ti pánové myslí s naší mládeží dobře, avšak při styku s nimi jsem se přesvědčil, že jako nemarxista jsem dobrý k tomu, abych jim sloužil, ale ne abych s nimi spolupracoval. Přesvědčil jsem se, že příslušníkům marxistických stran nebyl žádný způsob špatný k tomu, aby duchovně znásilňovali jim k výchově světené mladé příslušníky. Pan Pavel Machonin se odvolává na to, že základní ideovou náplní je orientace pro lidovou demokracii v intencích vyvíjených oběma vládními programy a že tato orientace je bodem, od něhož SČM nikdy neustoupí. Ovšem skutečnost je jiná. Byl bych rád, kdyby mi p. Machonin odpověděl, zda považuje za demokratické, nestranné a svědčící o spolupráci toto:

1. Téměř denní útoky »Mladé fronty« na odbory mladých nemarxistických stran, které považuje za bourače jednoty mládeže, zatím co o komisiích mládeže při KSČ nepadla ještě ani zmínka, přesto, že jejich úkol je stejný.

2. Uspořádání květnového »Majales« ve stejný den a hodinu se sjezdem mladých národních socialistů.

3. Četné útoky »Mladé fronty« na ministry nemarxistických stran, zatím co o ostatních se zdvořilostí mlčí, nebo naopak jejich činnost nesmírně vychvaluje.

4. Potlačování jakéhokoliv nemarxistického názoru nejen na schůzích SČM, ale především v jeho tisku.

Vím, že chybovati je lidské, ale je také správné brát si z chyb poučení. SČM si však ze svých chyb poučení nezval, ba právě naopak, ještě je zvětšoval. Útoky na nemarxisty se zvětšovaly a SČM tak znovu dokazoval, že pod pláštěm papírové »jednoty« agituje pro jednu stranu.

Jednota mládeže je ještě i dnes uskutečnitelná, ale za předpokladu, že odpovědní činitelé SČM začnou myslet především československé mládeže, smíří se se skutečností, že velká část naší mládeže nesmýšlí marxisticky a nebudě se snažit ji k tomuto myšlení převychovat a zavděčit se tak jediné straně a že svou ideovou výchovu zaměří především na výchovu mravnějšího, odpovědnějšího a skutečně demokratického mladého člověka. Půjde-li SČM touto cestou, je snad ještě naděje, že bude snad skutečně jednotným svazem. Nepůjde-li, nepomohou mu ani milionové podpory různých institucí a nebudou nic jiného, než založit nový svaz, vyhovující všem organisacím mládeže, jak tělovýchovným, tak náboženským a politickým. Je na SČM, pro kterou cestu se v hodině dvanácté rozhodne.

B. Venci

Vážená redakce.

S velkým zájmem sleduji debatu, která se rozvinula kolem problému mládeže a nelze než vítat tuto svobodnou diskusi. Po přečtení všech článků Vámi uveřejněných mám tísňový dojem, že za každou cenu se chce zde vytvořit jakási nová instituce, něco podobného jako je SČM. Tázá se: nepoučili-li nás osud SČM dostatečně?

Svého času jsem byl také stoupencem SČM. Předpokládal jsem, že tato organizace bude poctivě sledovat zájmy mládeže a že bude

skutečně nadstranícká a že bude vychovávat své členstvo v duchu ideji presidenta Masaryka a Beneše. A doufal jsem, že se zbaví svého ostrého politického zaměření (viz psaní »Mladé fronty«). Předpokládal jsem, že se bude snažit vstěpovat svému členstvu zásadu slušnosti, mravnosti, snášlivosti a zásadu respektování odlišných názorů.

Místo této občanské a mravní výchovy však nastala výchova vyložené stranické, Napořád se stávalo, že funkcionář Svazu jeden večer hlásal nadstraníckost ve SČM a hned druhý večer nato ve své politické schůzi hlásal: »...my se musíme zmocnit SČM a tím dostaneme klíč k mládeži.« Tedy vyložená dvojaká hra a toto pokrytectví se, prosím, vstěpovalo a ještě dnes vstěpuje mládeži, organisované ve SČM.

Po těchto zkušenostech jsem byl nucen odejít z tohoto Svazu a přemýšlel jsem, jak vybědnout. Po několikerych úvahách jsem došel k názoru, že jediné a to, prosím, zdůrazňuji, jediné možné řešení jednoty mládeže a výchovy mládeže je v celonárodní organisaci Sokol a Junák, nejen pro tu jejich krásnou náplň, kde se snoubí tělesná kultura a kulturovou duše. Jen si vzpomeňme na zásady takového obyčejného Junáka: nelže, snaží se pomáhat jeden druhému, pomáhá starým lidem, nesnaží se vyvolávat nějaký generační boj, nestaví mladou frontu proti starým. Žádná halasná propaganda, jako politický SČM, ale jen a jen drobná, nenáročná práce, bez veškerých vnějších efektů — hesel halasně křičených. — S veškerou úctou

Stanislav O u ř e d n í k, student

Vážený pane redaktore!

Oč jde? O nic menšího, než o jednotu mládeže. Pod pojmem jednotu lze si však představovat dvě odlišné věci. Buď jde o jednotu mechanickou, to je prostý součet lidí, kteří nemají jinak nic nebo jen málo společného, nebo jde o jednotu ideovou.

Nuže, záleží na nás, na mládeži, abychom si vybrali, jakou jednotu chceme. Chceme-li mít jednotu, pak to musí být jednotu ideovou. Musíme se nejprve ptát, zde existuje nějaká idea všem mladým společná. SČM se pokusil o nalezení této ideje v ideologii marxistické. Bohužel učinil špatně. Velká část mládeže marxistická není! Je tedy možno nalézt nějakou jinou společnou ideu? Já se domnívám, že ano. Je to Masarykova a Benešova ideologie humanitní.

A jak si pan prezident představuje takového demokratického občana? Sám jej charakterisoval těmito znaky: 1. Lidská osobnost moderního člověka, jeho svoboda myšlení, svoboda přesvědčení, náboženství a víry, jakož i jejich volný projev, jeho právo jazyka a kultury musí být plně a důsledně respektovány. 2. Moderní člověk má cítit a věřit v pravdu, hájit a mluvit pravdu a respektovat vědu jako výraz nestranné objektivní pravdy. Snášenlivost jako výraz ve všech víry a náboženství, vědy a kultury, politického a jiného přesvědčení je nutno cítit a pokládat za jeden z hlavních znaků vyspělého, moderního, demokratického a důstojného lidství.

Jak krásné myšlenky, jak málo dosud naplněné! Bude je česká mládež ochotna přijmout? Jsem přesvědčen, že mládež indiferentní by jednotu na tomto ideovém podkladě uvítala. Ale teď problém nejtěžší. Zapojili by se do tohoto jednotného svazu i mladí marxisté? I oni si sice občas vzpomenu na Masaryka, ale jejich nejvyšší autoritou je stále Marx, Lenin, Stalin. Mohla by se i marxistická mládež kladně zapojit do této spolupráce?

Toť otázka první a nejdůležitější. Jsou možné jen dvě odpovědi: ano — ne! Pakliže ano, máme naději, že si vytvoříme nový svaz československé mládeže. Ne-li, zbývá ještě jedno řešení: federativní svaz československé mládeže podle vzoru Československého tělovýchovného svazu. Když nic jiného, dostalo by se tím mládeži alespoň svobodného časopisu pro všechny, v němž by mohli říci volně své mínění! Dnešní stav rozříštěnosti však považují za zjev nezdravý a setrvávání v něm ohrožuje postavení celé naší mládeže čím dále tím více.

S projevem dokonalé úcty

Mirek Kůňa,
posluchač filosofie, Brno

Vážený pane redaktore,

v 47. čísle Dneška byl uveřejněn článek pana Machoníka o SČM. Myslim, že rozdělení mládeže na marxistickou, nemarxistickou a indiferentní, tak jak ji rozdělil pan Brom, je přijatelnější, než jak mládež rozvrstvil pan Machonin, totiž »na ty, kteří mají dobrou vůli budovat republiku« (a jsou ovšem v SČM, jak z článku vyplývá) »a na ty, kdož takové nejsou« (t. j. ti, kteří nemají dobrou vůli budovat republiku). Mně toto tvrzení čí tak trochu demagogii, poněvadž znám (a mnoho čtenářů jistě potvrdí mé tvrzení) členy SČM, kteří nejsou pracovníky zrovna nejpilnějšími, a na druhé straně znám zapřísažlé odpůrce SČM, kteří pro republiku pracují skutečně horlivě.

Tvrzení pana Broma, že SČM je stranický a totalitní, odmítá pan Machonin, jak jsme z článku vyčetli, těmito třemi argumenty:

1. Ze ještě nikdy neslyšel, že by marxistické myšlení bylo podmínkou pro přijetí do SČM.

2. Základní ideovou náplní SČM jsou prý oba vládní programy, podepsané všemi stranami Národní fronty.

3. Tyto zločiny a nedostatky (straníckost a totalita) nezaznamená-

zal prý pan Machonin ani na své místní a okresní skupině, ani v Mladé frontě, ani při národní směně mládeže, ani v akčním plánu SCM.

První argument je nedostačující. Jestliže je SCM nadstranický, tedy přijímá do svých řad všechny mladé. Je-li pod rouškou nadstranickosti stranický, pak ovšem nebude jednat jinak, protože pak je jeho úkolem přesvědčovat příslušníky jiných stran a indiferentní o ideologii a přednostech té strany, v jejichž službách SCM je (rozhodně nemusí komunista přesvědčovat komunistu o správnosti dialektického materialismu).

Co se týče druhého bodu: SCM nebude nadstranický, jestliže, postaviv se za vládní program, bude se orientovat při jejich plnění stanoviskem jedné politické strany.

Místní ani okresní skupinu pana Machonina neznám, proto ji kritizovat nemohu, rovněž tak nemohu posuzovat národní směnu mládeže, poněvadž jsem na ní nebyl. Poněkud naivní se mi zdá argument, že v akčním plánu SCM není o stranickosti nic psáno. Dovoňte mi, příteli Machonine, analogii: Byly u nás politické strany, které ukládaly o naši samostatnost, a jejichž příslušníci stojí dnes před národními soudy. Myslím, že by se auditorium otřásla smíchem, kdyby některý obžalovaný se chtěl obhájit, že jeho strana neměla v programu ukládnout o naši samostatnost.

A konečně k Mladé frontě: SCM nebyla a není organizace bez chyb. Proč tedy nenapsala MF někdy o nějaké chybě SCM? Prostě faktům zůstane, že MF nechce vidět chyby SCM a mládeže. Píal jsem sám články o chybách mládeže do MF, psali je i jiní a všechny byly hozeny do koše. Nechtě laskavě odpoví pan Machonin, proč diskuse o problémech mládeže se mohly vyvinout v Dnešku a proč nevznikly v MF? MF je přece orgánem mládeže, jejíž problémy by jí měly především zajímat. Mladí se přece vždycky raději svěří mladým než starým. Který orgán je tedy demokratičtější a který tolikrátější, MF nebo Dnešek?

Opakuji znovu: SCM, nehledě už k zásadnímu rozporu o stranickosti nebo nadstranickosti, má chyby. Jednou z nich je naprosté zanedbávání mravní stránky u mládeže. SCM se stará o brigády, o soutěže, ale hlavní problém mladých nechává stranou. Myslím, že bylo povinností SCM, aby se postaral — nepostaraly-li se už o to instituce jiné — o mravní zajištění nasazených ročníků 1927 a 28, když už se po vydání vyhlásky ministra soc. péče pustil tak horlivě do propagace tohoto nasazení. V programu SCM na tento rok jsem nikdy nečetl plán o napravení toho, zač pan prezident pokřál mládež — mravní zpusťostí. Proč nezaložil SCM abstinentsní odbor, proč nezaložil nekuřácký kroužek? Ci má ústředí mnoho starostí jiných? Je to jen jedna chyba SCM, ale jedna z hlavních.

S pozdravem

Jiří Pitron, studující

SCM s druhé strany

Vážená redakce!

Po přečtení některých dopisů v Dnešku pokládám za svou povinnost jako člen SCM a odběratele MF odpovědět některým pisatelům.

Zaujala mne myšlenka, je to v podstatě jedna myšlenka a myslím, že nejpodstatnější: myšlenka, že neurovnanými poměry je vinen Svaz a Mladá fronta. Pan Ješ píše v bodě 3: Je Mladá fronta ochotna svěřit aspoň polovinu práce redaktorům nemarxistickým, které by musela teprve přijmout? Dále píše, že MF má největší pražskou redakci. Jak chce tedy prakticky provést přijetí tolika nových pracovníků? Může si MF dovořit, aby, když je již nyní největší, aby byla potom dvakrát největší? Anebo má polovinu nynějších zaměstnanců propustit, aby mohla přijmout nové? Má vyhodit ty, kteří pracují již dlouho, kteří již vlastně vytvořili? A ti, kteří pro MF neudělali dosud při nejlepším takřka nic, mají jen z tohoto titulu, že nejsou marxisté, zasednout na místo, nyní již »teplá«, a ti, kteří pracovali, dokud podmínky byly mnohem lepší, ti mají být přinuceni k odchodu? Jsem přesvědčen, že v době revoluční a patrně i dost dlouho po ní přijímala MF každého, kdo dovedl pracovat, a rozhodně nevybírala své redaktory podle toho, byl-li někdo marxista nebo ne. Nevím, je-li pravda, že všichni redaktoři MF jsou marxisté, ale je-li tomu tak, nesoudil bych podle toho, že MF chtěla být vědomě a od počátku marxistická, ale soudil bych, že především marxisté se starali o práci a ti ostatní ne. A takový je názor můj a většina funkcionářů SCM na strukturu SCM vůbec: je-li v SCM většina marxistů, pak je to proto, že především tímto se chápali hned zpočátku práce. Poznal jsem i velmi dobré funkcionáře nemarxisty — ale mohu opět říci, že pokud v SCM po loňské roztržce zůstávali mladí nár. socialisté, byli to právě títo dobří pracovníci.

SCM takový, jaký je a MF taková, jaká je a jejich funkcionáři hobylí si svého postavení práci, práci od začátku, a to je oprávnění nejlepší, jaké mohou mít. Názor pana Ješe je dobře ilustrován jeho slovy: Všestranného (lépe než nadstranického).

Cílí pan Ješ chce mít organizaci spřácanou podle partajnických legitimací, jakousi federací — podobně jako se to stalo v tělovýchovné. A to je zásadní názor, v němž se rozcházíme. My chceme, aby každého kvalifikovala jeho práce a každý aby si získával své místo prací — kdežto pan Ješ navrhuje federaci, kde by o funkcích, místech a právech jednotlivců rozhodovala politická legitimace. A toho, bohá, nedopustíme.

Přijďte a pracujte — a nikdo nebude raději, než my, staří Svazáci. Víme, že nám to prospěje. Rozhodně odmítám názor, že by Svaz někomu odpiral právo kritiky. My Svaz chceme mít takový, aby byl pro všechny. A to dosáhneme jenom, když nás budete kriti-

sovat, když nám budete říkat, jaký jej prostě chcete mít. Mohu říci, že v KSC byly již tendence po založení »mladých komunistů« — komсомолю, protože jsme po rozumné úvaze museli uznat, že je mnohem lepší pracovat s lidmi jednoho světového názoru, podřízenými nadto stranické kázně. Je to cesta lehčí a úspěšnější — je možnost proti ostatním bojovat a to vždy spojuje Slováky lépe než jakákoliv idea. Tu cestu si zvolili mladí nár. socialisté. My však nechceme být tak pohodlní, jednostranní, my se chceme snažit o práci pro všechny a o práci kladnou.

Bylo psáno však také o novém Svazu. Neviděli bychom to rádi. Ale myslím, že Vám mohu za všechny Svazáky říci: Nechcete-li za žádnou cenu pracovat v SCM, pracujte v organizaci nové, kterou si sami založíte, bude to vždy lepší než Vaše nynější pouhé přiblížení. Myslím, že byste brzo poznali, že SCM není špatná a vstoupili byste pak do něho bez výhrad, které nyní máte, které máte z neznalosti. A i kdybyste vytrvali a vystavěli nový Svaz aspoň tak dobrý, jako je nynější, byli bychom rádi, protože potom bychom se s vámi jistě lehce dohodli na splnutí, potom by mohly splynout dva rovnocenné celky, kdežto to jakési splnutí, které si snad představujete Vy nyní, splnutí pevného celku s tím ostatním, co je proti tomu vlastně velké nic — to nemůže být splnutí, to by mohly splynout jen odbory mládeže jednotlivých stran, a to by byla federace, to by byl krok zpět.

Zdeněk Grundman

Vážený pane redaktore,

problém SCM stává se předmětem »akademických« diskusí a debatěří zřejmě využívají příležitosti, aby brousili svůj literární um, ač nutno uznati, že leckdy nechybějí důležité podněty. Aspoň se tak SCM dostane »do řeči« i čtenářům nezávislého tisku a snad přece jen nějaké zrníčko najde úrodnou půdu.

Z různých dopisů je patrný stesk, že program Svazu české mládeže je marx-leninský, který nemůže být společnou základnou pro Svaz. Přiznávám, ač sám jsem takového politického vyznání, že vskutku pro sjednocení kolektiv české mládeže není vhodná tato politická základna. Ale prosím, je podpora vládního programu a tedy i rozbihačské dvouletky základ marxistický? Vládní program provádějí všechny politické strany — totiž žádná aspoň si nedovolí zatím odmítnout plnit svěřený úkol ve vládním programu. Zdá se, že všechny ty útoky na marx-leninský SCM mají jiné pozadí. Mládež dvou politických stran není ani trochu vychovávaná ve smyslu vládního programu. Staří veikopolitické připravují svou »drobtinu« na změny.

Neznalý čtenář Vašeho tisku může se domnívat, že SCM je jakási politická organizace (»jistě strany«), v které se dostává mladým politické výchovy marxistické, a vůbec, že se ve Svazu pěstuje téměř vědecký filosofie. Tož to se tu zatím (myslím filosofii) v SCM nedělá. Působí směšně ty hlasy, volající po nové společné duchovní základně; pisatelé svým idealistickým hledáním nápravy (pokud to vůbec myslí upřímně) se vzdalují prosté skutečnosti. Jak všední byvají starosti Svazáků. Mám sám zkušenosti z SCM a vím, jak málo libozvučné je třeba slovo kultura. Zaměřování funkcionářů jednotlivých skupin k této kultuře, která se mladíkům a dívenkám dávala školsky, způsobilo vyprazdňování spolkových místností. A naopak, kde ve skupinách dělali přijatelnou zábavu, tam kádry rostly.

Avšak proč ty »údivy«, že ve Svazu jsou sami komunisti? Mladí lidovčáci mají Svaz zakázaný, mládež nár. soc., která miluje svobodu a za ni se bije, musila uposlechnout a hromadně se SCM vystoupit — a tak zbývají v odbočkách jen soudruzi a indiferentní. Někdy jsou tam i skutečné sestry a bratři, pokud jsou opravdu uvědomělí, a stává se také, že sestře lidové či nár. socialistické se líbí mladý soudruh a proto je ve Svazu.

Mladí komunisté pracují ve SCM rádi. Ba často staří partajníci nejlépe pozorují, že jejich mladí věnují se Svazu i proti stranickým zájmům. Ale vlastně to je právě to pravé stranické uvědomění nás mladých komunistů. Je nepochybné, že KSC ztrácí na své početní síle, když neorganizuje svoji mládež v odborech, že dovoluje svým mladým členům pracovat ve sjednocené mládeži. Jiné politické strany poznaly brzy nebezpečí z jednoty mládeže. Dr. Klatovecký velmi správně vidí proč. Nejvděčnějším objektem politické agitace je mládež, která ve svém idealismu věří, že strany jdou za tím, co mají napsáno ve svém programu. Osmnáctiletý poslechně tatínka ochotněji než v letech pozdějších. Proto se předáci politických stran nechtějí vzdát »svých« mladých a proto je SCM rudý a marx-leninský.

Slyším také někdy zprávy potěšitelné. Tak kdosi na českém venkově byl předsedou SCM mladý kaplan a někde na sev. Moravě, tuším ve Šternberku to bylo, aliboval nedávno tajemník nár. socialistický Svazu podporu. Takové bílé vrány!

Ale proč vlastně ty stesky? Touha po sjednocení mládeže je dosti živá a volá se dokonce »po radě pana presidenta, po podpoře nadstranické hlavy státu v boji proti stranám...« Ale na druhé straně zase jsou naprosto neúčinná slova Jana Masaryka: »Republika potřebuje jednotu mládeže!« Ba, nechybějí ani hlasy u zarytých odpůrců SCM, že Masaryk je komunist (v souvislosti s jeho výrokem). Nuže, jednota je vskutku potřebná a důležitá pro náš národ, co tedy dělat? Stavět novou organizaci mládežnickou? Třetí skupina mladých, totiž ti indiferentní, mohou dát Svazu novou mizu. Získejme pro sebe tuto největší skupinu mladých — a re-

daktoři nezávislého tisku, pomozte! Propůjčte své péro ušlechtilé věci! Pane Peroutko, jste nazýván bojovníkem demokracie (i jiná epitheta ornans jsou Vám dávána), máte tu příležitost objektivně posoudit a také poradit. Sjednocená mládež bude jednou věčná!

Josef Kolečka, Brno

Boj o čtyři miliardy

Vážená redakce,

Do debat o řešení schwarzenberské otázky zasáhly snad už všechny složky, jichž je osud tohoto ohromného majetku dotýkal. A přece nebyla slyšena jedna strana!

Ke slovu se dosud nepřihlásila početná rodina schwarzenberských zákazníků...! A protože i zákazníci mají právo, aby buď odsoudili nebo hájili «svůj» krám, v němž nakupují, pokusím se promluvit i za tuto nemalou početnou skupinu. Pokládám to dokonce za svoji milou povinnost, neboť obchodní styk se schwarzenberskými lesními správami pokládá každý dřevoprůmyslník a dřevař vůbec za milou epizodu svého života. Přátelské ovzduší, které bylo a je domovem na schwarzenberských lesních správách, bylo také jistě nemalým činitelem výsledné prosperity podniků, které právě tím, že se zbavily strohého úřadování, vytvořily obzvláštní společenství zákazníka s prodávajícím a pomohly tak nejen pokladně schwarzenberské, venkonce m sloužící lidu, ale pomohly i státu, jemuž přinášely ohromné daně. Skutečnost, že při tom nijak nezatěžovaly humánní instituce státu, jen dokresluje vzorné hospodářství, zasvěcené blahu zaměstnanců i těch, kteří rádi vyhledávali obchodní styk s nimi.

Armáda schwarzenberských zaměstnanců je tedy podporována dalším nemalým činitelem, armádou schwarzenberských zákazníků, z nichž snad ani jediný nenamítá ničeho proti tomuto zařazení. Anketu o tomto drobném, ale vytvářícím styku by přinesla nejen spousta literárního, ale především lidského materiálu a jen by potvrdila, že hospodářské celky, vybudované na tak vzorném podkladě, jako schwarzenberské lesy a staří, nemohou být roztrhány ve své podstatě, sleduje-li se skutečný hospodářský i regionální význam tohoto majetku pro jižní a celé Čechy.

Podnik, který se stal domovem, a to velmi milým domovem armády »zelenokabátníků« a vytvořil prostředí, v němž zákazník i majitel lesa jsou kamarády v pravém smyslu toho slova, si plně zaslouží, aby byl posuzován i s této stránky, která spolupřispívá trvalé hodnoty a může v této práci zdárně pokračovat jen tehdy, bude-li rodina ponechána pod jednou střechou.

Ferdinand Valenta

Vážená redakce!

Staré šlechtické rody vracejí anebo budou vracet nyní národu majetek, jehož byly dočasnými držiteli, a na nás je, abychom nyní soudili, jak hospodařili s mozoly našich předků a co za ně nyní národu vracejí. Myslím, že to bude zrovna dr. Adolf Schwarzenberg, jemuž strana »dals« převáží stranu »má dáti«.

Co nám vrátí? Krásné památné zámků, naplněné historickými a uměleckými předměty nesmírné ceny. Nádherné lesy, které přes všechno plundrování okupantů jsou ve své podstatě nedotčeny, v nichž jest bohatství nespočetné. Ať se přijde podívat ten, kdo nevěří, do mého pole a já mu ukážu ty krásné smíšené porosty se stoletými buky, duby a jinými listnáči, celá pooddělení starých listnatých porostů. Přesvědčí se, že majitel byl dobrým hospodářem, že nepodlehli horečce velkého a rychlého výnosu a že láska k lesu i krásnu byla větší než k penězům. Viděl jste ty krásné schwarzenberské rybníky? Upravené hráze, splavy a pro potěšení a osvěžení lidí někde i koupaliště? Kdo zná ty schwarzenberské dvory, v nichž stáje jsou plné dobytka, pole opracovaná jako zahrádky, tu vzornou čistotu a pořádek, který v nich vládne? Ty dvory dávají dnes našemu lidu tolik, kolik jejich výměra vůbec může dát — jak zrní, tak i živočišné produkce. Splňují svůj úkol a živí národ. Nepustnou, neroste na nich býlí a nezachází na nich dobytek hladem. Hospodařil a hospodaří dobře schwarzenberský velkostatek, i se svými »dráby«, a proto nezaslouhují zatracení ti, kdo národu nahospodařili, nýbrž ti, kdo prohospodařili. Jen skuteční odborníci mohou posoudit a dnes také již ocenili způsob a vzorné vedení tohoto majetku. Vždyť snaha odborníků celé naší země se vybijí v tom, přivést všechny naše lesy do stavu, jaký na schwarzenberském majetku nikdy nepěstal být.

V »Rudém právu« ze dne 4. 2. 1947 je opět článku, který opět nesprávně informuje čtenáře o jednáních, vedených s majitelem.

1. »Kniže pán« žádal hned v roce 1918 o československé státní občanství, které mu bylo dáno. Tím se zřekl šlechtických titulů. Myslím, že by se mělo, píše-li se o našem občanu, pro příště používat jen obyčejné »pán«.

2. Rozuměl-li jsem dobře předsedovi naší podnikové rady, který nám referoval o postupu jednání s majitelem, byl to právě náš pan předseda, který navrhl převlastek »schwarzenberská« k připravované »základně země České«. Bylo to od něho velmi pěkné a nám se to líbí. Panu předsedovi se nedá nic vytknout, protože jistě věděl proč tento návrh dělal; je, prosím, také příslušníkem KSČ a, zdá se, že velmi radikálním.

3. Ponechání honebního práva ve všech revírech »základiny« nezádal a ani o to neměl zájmu. Proto právo honební bude vyko-

návat nový majitel, t. j. země Česká, nebude-li pro budoucnost jiných zákonitých úprav.

4. Doživotním, respektive dědičným předsedou této »základiny« zůstatí chce. Tu je vidět dobrého hospodáře, který nezapomíná na to, že jsme se ještě v těch chaotických poměrech dobře nepoznali a že na takovém majetku každý hospodařit nedovede, že je k němu třeba mít jistý kladný vztah, a že je mnoho lidí, kteří se řídí zásadou, že z cizího krev neteče.

Že zaměstnanci velkostatku zaujali k majiteli kladný postoj, je tím, že jim byl dán o postoji, jaký zaujal v našem zahraničním odboji dr. Adolf Schwarzenberg, takový posudek, který uspokojil každého velmi náročného vlastence, a to z míst, která se vymykají kritice.

»Rudé právo« chce parcelovat, protože ministerstvo zemědělství k připravované »základně« říká prý rozhodně nikoli.

Krajský výbor KSČ v Českých Budějovicích žádá:

1. Odevzdati jihočeskému zemědělici všechnu zemědělskou půdu. To v praxi znamená, vysídlit dosud neosídlené pohraničí a osídlit opět vnitrozemí, ledaže by bylo pro sídlení v zásobě dostatek cíkánů.

2. Převést lesní půdu do rukou státu, obcí a družstev. Co říkájí lesníci návrhu »kouskování« když dvě — tři desítky let se marně pachtí po zcelení obecních a selských lesů v celky, které by bylo možno řádně obhospodařovat?

3. Zámků a historické památky chtějí odevzdat veřejnosti. A chudák ta veřejnost bude pořádat sbírky na udržení těchto památek. Nebohé památky, žijící z veřejné dobročinnosti!

Nemyslíte, že se za celou tou kampaní proti celistvosti schwarzenberského majetku něco skrývá? A proč by to nemohlo být třeba strach před soutěží »základiny«? Soutěž je zdravá. Bude-li »základina«, bude i soutěž. Neparcelujme a nepřidělávejme si více starostí, nežli jich máme. Neničme tu, co jest osvědčené, a nedělejme něco, o čem nemůžeme říci, že se osvědčí. Neničme to, co patří národu — našim dětem. Nedovolme o takovýcho věcech rozhodovat lidem, kteří k nim nemají kladný vztah, anebo nenesou tíhu odpovědnosti.

Antonín Svadlena,
schwarzenberský lesník

Rozhlas

Vážená redakce,

pan Edvard Cenek zahájil nepochybně svým kriticky věcným článkem a rozhlasu diskusi. Dovolují si připojit k odstavci: »je rozhlas stranický?« několik poznámek.

Ještě na jaře 1945 věřili mnozí, že americká vojska, která se rychle ze západu blížila Bavorskem k našim hranicím, osvobodí Čechy a Moravu. Nakonec však lid přijal s nadšením a radostí ruskou armádu, která lvím podílem přispěla k dobytí naší samostatnosti. Rozhlas přinášel dlouho relace, reportáže, oslavy, manifesty, projevy o Rusku a jeho armádě nejen jako divůzdání, ale jako zdůraznění naší nové zahraničně politické orientace. Jenže udeřil základní taktickou chybu. Nevěštěpově posluhačstvu politickou linií z hlediska celostátního, ale čím dále tím více z hlediska úzce stranického a politického a stal se na čas mluvčím KSČ. To odporovalo objektivní funkci rozhlasu. Vezměme třeba jen, nepřihlížejíce k obsazení vedoucích míst rozhlasových pracovníků s hlediska stranického, jen volbu pozvaných mluvčích rozhlasu. Jako stáli mluvčí byli vybráni pro reprodukci svých myšlenek a názorů o všem našem politickém, hospodářském i kulturním dění příslušníci KSČ pan E. F. Burian a ministr dr. Z. Nejedlý. To nutně se dotklo stranické struny příslušníků zbýlých tří stran. Rozhlas prostě fungoval jako mluvčí jedné politické strany, i když občas nechal paběrkovat i představitelům jiných stran. V procesu s členy protektorátní vlády popřál sluchu žalobcům a svědkům, ale nikoliv obžalovaným. Naskýtá se tak podezření, z jakého příkazu se tak stalo. To se projevílo brzy. Způsob, jakým podporoval vůli »rozhořčeného« lidu proti rozsudku nad členy protekt. vlády, kdy nálada lidu byla propagačně a násilně tozpečována, postavil český rozhlas na stranu nejující respekt k odpovědnosti a mravní závažnosti vysokého soudního dvora, t. j. úřadu republiky. Stačil pak klidný, rozumný a především statečný projev ministra spravedlnosti, aby se zjistilo, že lid přijal názory svého ministra se zedostučením toho, že nepřipustil rozvrácení právního řádu a klidu republiky v době výstavby. Rozhlas pro něj rozhodně nepracoval, a dav se strhnout částí lidu, postavil se proti jeho rozhodující většině.

Vezměme tento projev dr. Drtiny a vánoční poselství presidenta republiky a postavme proti sobě pravdu rozhlasu a těchto dvou projevů. Musíme bez dlouhých rozpaků označit oba projevy za historické a nejzávažnější v roce 1946. Pravda, mravní síla, statečnost a státnická moudrost, proti nimž tak uboze vypadal různé ty stranicky podbarvené úvahy, nejen ukázaly skutečnou tvář našich problémů, ale vytýčily samy budoucí činnost českého rozhlasu: cestu za hledáním a zdůrazňováním pravdy, platné ve své objektivnosti a nadstraníckosti. To je základnu, na níž rozhlas získá ztracenou důvěru, úctu a vážnost. Pak se nestane, aby koloval vtip, jenž je odpovědí na jednu hádanku české rozhlasové besedy o medvědu. Medvěd měl barvu rudou? Proč? Protože to vyřídil český rozhlas.

Váš oddaný

Pharm. asp. Fr. Říman



Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Karel Toman

JITRO

Dřív nežli slunce, probuzená sněť
na olono tuká. V plíných pupenech
spí jaro zakleté a celý jeho svět
barev a vůní.

Přiletí pták, s ním píšeň,
radost, smích, s ním přijde vše, co těší
v truchlých dnech. Zaplane blahý úžas v dětských
zornicích, ručky se třepou.

Pták zpívá, kvatílá dítě, silný
vzduch do okna vane. Zanech trudů
všech, člověče, k němuž zrána mluví
boží duch a pták a dítě.

Z nové básnické sbírky »Rostlo stranous, která vychází jako vzpomínka ke dni básnickových sedmdesátin a obsahuje verše, jež Toman nepojal do souborného vydání svého díla.

25. ÚNORA BY SE DOŽIL KAREL TOMAN SEDMDESÁTI LET

Před několika dny uzavřel Toman básnické dílo svého života: u Borových vyšel sličný, sněhobílý svazek jeho Básní, a autorovo závěrečné »Sbohem, čtenáři« má být posledním pozdravem těm, kdož budou otvírat stránky této knihy. Ale já mu nevěřím. Záclonkami na okně proniká první únorové světlo a my se těšíme, až na studni zazpívá kos a až rozkvetou stromy, že ho opět budeme potkávat na bělohorské silnici ke Hvězdě, vykračujícího si zpřímá, byť snad pomaleji, než před deseti lety. Potřeseme mu srdečně ruku a zarecitujeme počátek jedné básně:

Mne léky mořili a dietou
až poslal jsem je k čertu.
Dnes květy chci, jež rudě
vykvetou a číši, jež lne ke rtu.

Tak psal JAROSLAV SEIFERT před rokem, k devětašedesátým narozeninám básnickým.

Dne 12. června 1946 však omlásila ČTK: Dnes po třetí hodině ranní zemřel ve svém břevnovském bytě národní u-

Milovat znamená trpět, nemilovat pak zemřít.

TAINÉ.

mělec básník Karel Toman po dlouhé chorobě, dosáhnuv věku 69 let.

Krátká, úderná zpráva, kterou jsme už delší čas čekali a které jsme se báli. Vyvolává nám obrázek malého, útulného pokojíka s oknem na zahrádku břevnovské vilky, po jehož pravé straně na lůžku trávil Karel Toman své poslední dny, vyhublý a zesláblý, smějící požití jen ve velkých intervalech náprstek ovocných štav. Ale s úsměvem vital každou přátelskou návštěvu, která mu přinášela něco zpráv z toho hučícího města tam dole, které tak miloval, ukázal na knížky nové české poesie, které měl stále při ruce a jenom pohledem si stěžoval na chabé, nemocné srdce, které už nestačilo rozhánet po jeho dlouhém těle tu krev, kdysi tak proudkou a vybušnou... BOH. MILČAN.

Umírají básníci jako jiní lidé? ptá se KAMIL BEDNÁŘ v nekrologu. Proč se neradujeme, odchází-li básník kamsi do pravlasti veršů, v onu zlatou tmou, v níž září lůny veršů? Proč se nescházíme pod hvězdami u ohňů a u vína a nenasloucháme jeho veršům, prosyceným vůní léta, jiskřícím vínem a znějícím hudbou podzimních vinic, veršům melancholickým, veršům tuláckým, veršům tragickým, veršům chudoby a nakonec veršům ztraceného syna, který se vrací domů? Proč jsme smutní, odchází-li člověk, který svým dílem zvítězil nad časem?

Před deseti lety psal o díle Karla Tomana ARNE NOVÁK: »Popsati názorně vitrinu křišťálového skla, broušeného, rytého a leptaného, kde v šesti řadách svítí svou čirou a odhmotnělou krásou dokonale nádoby mistrovského výbrusu, nalézti od těchto bezvadných tvarů průkaznou cestu k anonymnímu a skrytému původci, postihnouti příčiny okouzlení těmito předměty z linií a světla, ze zákona a fantasie — to považují opravdu za snazší úkol, než pověděti, jaké lyrické kouzlo je soustředěno v díle Karla Tomana, jaká lidská osobnost je zatajena za jejich málomluvnou a plachou cudností. ... ačkoliv samou podstatou své inspirace lyrik autobiografický, který se nijak netají svými politickými a so-

ciálními sympatiemi, nasadil přece všecko, aby Karel Toman úplně zastínil a v zapomenutí uvedl Antonína Bernáška, rodem z Kokovic a seděním ve Vokovicích, jehož celou společenskou legitimací je malá bohémská a tulácká legenda, jako u archipoety, jako u Pavla Verlaina, jako u Petra Hilleho.

Vedle vůdčího kritika píše o Karlu Tomanovi jeden z nejvýznamnějších básníků JOSEF HORA: »Celá jeho poesie jest jeden jediný zápas o nadosobní hodnotu života a krásy. Zápas, často zdánlivě prohraný, uvizlý v bezmocné bídě, v resignované zpovědi pesimistové, ale vždy zas tvrdošjně obnovovaný a zachycující přece jen vzpouzející se klad. Syn ztracený, jež nade vším hvízdal zatrpklou melodií, byl vychovanec ironické doby, jež odmítala s posměchem velika gesta rétoricky vyjadřovaných myšlenek a papírové vznešenosti básnické. Vína naturalismu, běžící tehdy uměním, nesnášela konvenční pathos, svlékala i v Tomanových verších život s jeho nádhery, erotiku s parnasistní nabubřelostí, společenskou hierarchii s její prohané prázdnoty. Mladý Toman se nemohl stát oficiálním, jako několik desetiletí před ním mladý Vrchlický. Než by se stal básník kancelistou, odchází z domova a moudrost knihovny mu nahrazuje hořká zkušenost světa. Tomanova poesie je poesie života. Od »Pohádek krve« přes »Torso života«, »Melancholickou pout«, »Sluneční hodiny« až po poválečné »Měsíce«, »Hlas ticha« a »Stoletý kalendář« čteme básnickovy verše jako autobiografické záznamy vnějších i vnitřních zkušeností lyrikových. Také Toman je přirozeně při této metodě individualista. Ale daleko ne tak vyjatý jako třeba Otakar Theer, jenž svoji osobnost stylisuje v pyšný básnický protest proti obklopující ho malosti. Protestuje ovšem i Toman, ale ne za sebe, nýbrž za všechny sobě podobné, chudé, hledající, nenalézající. Tomanův protest zní kolektivně, opírá se o lidskou pospolitost. Především se spojuje ve flagelantském bohemství se ženou. »Vztek světa se odrážet bude o krunýř dvoji.« I žena je vyděděná, sestra v utrpení. Pak je tu ale zástup

sociální. Jeho nota zní z Tomanových veršů pařížských i jiných daleko ještě sytější než z poválečné poesie proletářské. Ale nic po způsobu Machara nebo Dyka. To není poesie, inspirovaná politickou myšlenkou. Spíš kus básnickovy vitality, bližší vzpurné písničce lidové, či lidové moudrosti. Tento někdejší anarchista nebasní ze vřavy boje. Poetický výraz skutečnosti, záznam autobiografův vzniká u něho ze vzpomínky. Ta teprve dává všchnu plnost a intenzitu fragmentárním realitám. Paměť Karla Tomana třídí, melodisuje, ztvárňuje. Spěje k definitivnímu pohledu. Cím je básník starší, tím pevnější celky jsou jeho básně, věty jako vytesané, obrazy střídmé, ale vyvážené z velkých hloubek času. To vylučuje improvisaci a u Tomana také skutečně najdeme s postupem času méně a méně básní z prvních dojmů, zato více básní, záměrně vystavěných, na nichž oracoval čas...

KAREL ČAPEK KARLU TOMANOVÍ

Lidové noviny 25. II. 1927.

I na Vás tedy došlo: nesou Vám padesátku na stříbrné mise — takovou zvláštní padesátku, která se nedá proměnit ani propít; co se s ní, pro pána, má dělat? Nic, docela nic; patrně ji uložte do zásuvky, kde máte své staré maturitní vysvědčení, nějaké jiné ouřední doklady, máte-li jaké, a snad i pár dopisů, kterých jste se bůh ví proč nezbavil. Tu zásuvku člověk nikdy rád neotvírá. Nechte tam spát tu padesátku, neboť neplatí; za čerstvé ražený pětáček dnes si, poeto, koupíte víc; a někdy se ráno probudíte tiskna v hrsti pětáček ražený z ryziho zlata (— jak známo, to dělají víly) — a toho zlatého dne napíšete básně, mncí zlatou a zvonici, která má rub i líc a na které každý po zvuku pozná: Toman fecit. Život básníka nejsou léta, nýbrž tyto zlaté dny; a kdyby všech Vašich básní bylo tři sta šedesát pět, mohl byste říci: Přátelé, je mi zrovna rok; pojdte mi připít dobrým zlatým vínem. — Karle Tomane, věčný studente zjevem, princí poetů, mladý tváři i hlasem a zralý jen sladkou zralostí svých veršů, nemluvmě o letech; přejme Vám mnoho zlatých dní.

Z připravované nové knihy Capkovy »Ratolest a yevfina«.

mladí sovětští básníci. V Moskevském polytechnickém museu konal se večer mladých básníků. Úvodní slovo přednesl P. Antokolskij. — »Každý z vystupujících zde mladých básníků,« pravil Antokolskij, »má svou tvůrčí osobitost. Ale spojuje je všechny to, že vstoupili do sovětské literatury v letech velké vlastenecké války. Jejich poesie může být právem nazvána dítkem hrdinských let zápasu našeho národa s německým fašismem. Své verše přečtl I. Bankov, S. Guzdenko, V. Zacharčenko, M. Lukonin, M. Lvov, S. Harovčatov, A. Nědogonov, V. Tušnova, V. Urin. K. i.

Noví laureáti literárních cen. Gencourtova cena byla udělena Jean Jacques Gautierovi za knihu »Histoire d'un fait divers«, kterou vydalo nakladatelství Julliard. Gautier připravuje další dva romány: »Nativité« a »Les assassins d'eau douce«. — Cenu Théophraste Renaudot získal škt. let. Jules Roy za knihu »La vallée heureuse«; zvláště před Govym, jenž kandidoval knihou »Sang russe«. — Cenu Fémina dostal Michel Robida za knihu »Temps de longue patience«. Robida kandidoval už loni knihou »Botemry«. Cenu Prix des Deux Magots získala paní Paule Malardot knihou »L'amour aux deux visages«. — Cenu 25 tisíc frs za nejlepší román ro-

ku o latinské čtvrti dostal Louis Truc. — Laureátem vědecké ceny Prix Paul Pelliot se stal profesor na Collège de France Henri Wallon, odborník v dětské psychologii, knihou »Počátky dětského myšlení« (Les origines de la pensée de l'enfant), v níž ukazuje metodou dialektické analýsy na odlišný způsob dětského myšlení od myšlení dospělých lidí. Henri Wallon je autorem publikací »Bouřlivé dítě« (L'enfant turbulent 1925), »Počátky utváření dětské povahy« (Les origines du caractère chez l'enfant, 1934), »Psychologický vývoj dítěte« (L'évolution psychologique de l'enfant, 1941) a »Od činu k myšlence« (De l'acte à la pensée, 1942).

Výstava rukopisů moderních švédských autorů byla otevřena nyní ve stockholmském Nordickém museu. Je zajímavou přehlídkou různých spisovatelských individualit, jak se zračí v jejich písemném výrazu. Zahájil ji zajímavým prolovem romanopisec Eyvind Johnson. Je součástí výstavy »Od rukopisu ke knize«. O výstavu se zasloužila nově ustavená společnost »Přátelé knihy« s předsedou drem Erikem Andrénem v čele. K. i.

Nová knihovna v Malmö. V Malmö, třetím největším městě Švédska, byla odevzdána veřejnosti nová, samostatná budova veřejné lidové knihovny. Při té příležitosti odevzdala Společnost přátel měst-

ské knihovny své chráněnkyni mimo četné knižní dary na tři sta tisíc korun, které darovali místní průmyslníci a obchodníci pro technické a hospodářské oddělení knihovny. Vědeckému oddělení daroval zase do vinku svou odbornou knihovnu jeden místní lékař, odcházející do penze. Nová knihovna si tedy nemůže stěžovat na nezám,.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

T. G. Masaryk: **Otázka sociální.** (Svazek první a druhý.) Nakl. Čin v Praze. Cena obou brožovaných svazků 300 Kčs. Stran 916.

L. Székely: **Veliký Tuvan** (Van oerwoud tot plantage). Vypravování ze života plantážníků. Obálka J. Hochmana. Z holandštiny přeložila Milada Šimsová. Vydalo nakl. Práce. Stran 273. Brož. 90 Kčs, váz 115 Kčs.

Vojta Beneš: **První vojáci nezápadnější fronty.** Vydalo nakl. Pokrok jako 181. svazek knihovny Národní osvobození. Obálka a úprava Vladimír Endl. Stran 178. Brož. 48 Kčs, váz. 68 Kčs.

Bohuslav Brouk: **Závažnost obecního vzdělání.** Nakl. Václav Petr. Stran 42-7 Kčs.

Šťastné dítě. Památce Jana Amose Komenského. Rodičovská příručka. Vydala Společnost F. F. Plamínkové a Edvard Fastr. Stran 189, brož. 45 Kčs.

Dr. E. Čapek: **Znovuzřízení školství** (Studie). Jako 94.

číslo Svazků úvah a studií za redakce doc. dr. Fr. Kovárny vydal Václav Petr v Praze. Obálka a úprava Jaroslav Šváb. Stran 32. Kčs 7.—

Vojtěch Jirátko: **O smyslu formy.** Vyšlo jako 4. svazek sbírky esejí a vědeckých rozprav Duch a tvar, kterou řídí Karel Janský a J. S. Kvapil. Obálka a úprava František Mužika, nakl. Václav Petr. Stran 166. Kčs 60.—

I. M. Sečenov: **Elementy myšlení.** Jako 2. svazek filosofické a sociologické knižnice Ozvěny. Přeložil Dr. F. Radvanovský. Vydalo Samcovo knihkupectví v Praze. Stran 187. — Kčs 48.— brož.

Emanuel Rádli: **Útěcha z filosofie.** Obálka Jos. Kalousek. Vydal Čin. Stran 108, 39 Kčs.

Karel Dvořáček: **Mrtvá řeka.** Román. S obálkou, kresbou a v úpravě Jaroslava Švába. Vydal jako 146. svazek edice ATOM nakl. Václav Petr. Stran 249. Kčs 90.— brož.

Bohumil Laušman: **Pro zvelebení řemeslné výroby.** Obálka L. Svášek. Vydala čs. sociální demokracie. Stran 28, 10 Kčs.

Bo Enander a F. Arneheim: **Tak vládl panský národ.** Ze švédského originálu Sa Hårskade Herrefolket přeložila Jiřina Vrtišová. Obálka Josef Hochman. Vyšlo jako 7. svazek knihovny Tvář století. Vydalo nakl. Práce. Stran 172, 66 Kčs brož., 91 Kčs váz., celopletená 100 Kčs.

Několik nadšenců z Nakladatelského družstva Máje se rozhodlo, že vrátí Máj jeho původnímu poslání a že obnoví jeho slavnou tradici: tradici Jana Nerudy, Svatopluka Čecha, Jaroslava Vrchlického. Tento přípravný výbor svolal 4. února do sálu na Slovanském ostrově ustavující valnou hromadu sdružení, které se od té chvíle ustavilo jako

LITERÁRNÍ KLUB MÁJ

Tato přihláška k velké minulosti zavazuje pro budoucnost. Čestné předsednictvo klubu v čele s Ivanem Olbrachtem a spisovatelkou elitou, vedenou Františkem Götzem, Adolfem Hoffmeisterem, Karlem Konrádem, Milošem Kratochvílem, Bohumilem Mathesiem, Vítězslavem Nezvalem a Marií Pujmanovou je zárukou, že klub poskytne čtenářům nejhodnotnější z hodnotného a že rozšíří dobrou knihu všude.

CO POSKYTUJE LITERÁRNÍ KLUB MÁJ SVÝM ČLENŮM?

1. Knihy a to: v I. členské řadě 6 knih za rok, při ročním příspěvku Kčs 180.—, splatném po Kčs 30.—, v II. členské řadě 12 knih za rok, při měsíčním příspěvku Kčs 55.—.
Výběr knih je v každé řadě jiný.
 2. Účast na literárních přednáškách, divadelních představeních, koncertech, předváděních filmů za mírný režijní příspěvek.
 3. Všem spisovatelům, výtvarníkům, umělcům velkou příležitost k spolupráci.
- Ediční program a pořad uměleckých večerů bude otištěn ve všech denních listech a všem členům zvlášť oznámen. Staňte se i vy členem duchovního společenství, které se jménem Máchovy básně ve štítě chce splnit Nerudův sen o ideálním společenství spisovatelů, básníků a čtenářů.

VÝKONNÝ VÝBOR LITERÁRNÍHO KLUBU MÁJE.

PŘIHLÁŠKA ČLENA

Literárního klubu Máj v Praze I., Malé náměstí 11.

Přihlašuji se za člena Literárního klubu Máj

v I. řadě s příspěvkem Kčs 180.— ročně za 6 knih, v II. řadě s měsíčním příspěvkem Kčs 55.— za 12 knih.
(Nehodící se škrtněte!)

Knihy, publikace, pozvánky na kulturní podniky mi zasílejte na adresu

Místo a datum

podpis